

Dupl. 2

he

Nr. 1, vol. 8.

1939.

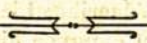
ŽVAIGŽDĖ = The STAR.

A LITHUANIAN QUARTERLY PUBLICATION, PUBLISHED BY A. MILUKAS & CO. AT 3654 RICHMOND STREET, PHILADELPHIA, PA. YEARLY SUBSCRIPTION \$2.00, SINGLE COPY 50c.

Vasaris m. == February, 1939

Entered as second class matter at the Philadelphia Post Office under Act of March 3, 1879.

PRANAICIŲ JULĖS IŠLEISTOS KNYGOS:

Amerikos Lietuvių Pirmieji Profesjonalai ir Kronika (Kun. A. Miluko paskaitos) tomas I.	\$2.50
" " " " " " " " " " " " " " " " " tomas II.	2.00
Amerikos Lietuvių Kronika (Kun. A. Miluko)	3.00
"Aušros" Pirmųjų Numerių fotografijos	.50
"Aušros" 50 metų Sukaktuvės	.50
Apie kun. Adomą Grinevičių (Kun. A. Miluko)	.10
Daktaras Petras Matulaitis. (Kun. A. Miluko)	.25
Delko mūsų katalikiškoji spauda silpnutė	.10
Iš Kelionės po Europą ir Aziją (Pranaičių Julės)	3.00
Kun. Dr. M. Gustaitis (Kun. A. Miluko)	.15
Kun. J. Balvačo (Geručio) Laiškai	.50
Kun. Silvestras Gimžauskas. (Kun. A. Miluko)	.10
Kun. A. Kaupo Laiškai	.50
Kun. Martynas Sederavičius ir Jo padėjėjai	.50
Kun. A. Miluko Darbuotė (1890-1930)	.50
Kun. Kazimieras Jaunius (Kun. A. Miluko)	.10
Kun. A. Staniukyno Laiškai	.50
Laisvosios Lietuvos Atlankytų (Pranaičių Julės)	2.50
Lietuvių Tautos Istorija. (Kun. A. Jusaičio)	.75
Lourdes'o šv. P. Marijos Mėnuo (Pranaičių Julės)	.50
"Motinėls" Draugija (Kun. A. Miluko)	.50
Ne Mieste Laimė. (Pranaičių Julės vertimas)	1.00
Laiškai iš Ispanijos (Pranaičių Julės)	1.00
Petras Kriaučiūnas (Kun. A. Miluko)	.15
"Spaudos Laisvės ir Amerikos Lietuvių Organizuotės Sukaktuvės" (Su daugybe iliustracijų ir doku- mentų fotografijų). Audeklo apdarais su aukso antspauda	6.00
Seinų Seminarija ir Lietuvos Aabudimas	.30
Viešnage šestokuose. (Pranaičių Julės)	2.00
Vyskupo Valančiaus Darbai (Kun. A. Miluko)	.50
"Žvaigždės" ir jos leidinių paminėjimas	.50
Gegužės m. 7 diena (Spaudos atgav. 30 m. sukaktuvėse)	50c.
30 m. Spaudą Atgavus (Aušros fotografijos)	2.50

„ŽVAIGŽDĖ“--BERTAININIS ŽURNALAS.

DVIDEŠIMTI DU METU buvusi savaitiniu laikraščiu „ŽVAIGŽDĖ“. Tris metus ėjusi kaip mėnesinis žurnalas, nuo 1925 m. eina kaip bertaininis žurnalas leidžiamas A. Milukas & Co. B-vės iš Philadelphia, Pa. 3654 Richmond Str. Pavienių „Žvaigždės“ knygų kaina 50 centų, metams prenumerata 2 dol.

VASARIS M. — FEBRUARY 1939 M.

„AMERIKOS LIETUVIAI XIX SIMTMETYJE“.

1890 metų Susivienijimo seime kilusleji vaidai.

Lietuvių Mokslo Draugija ir jos leidiniai.

KUN. A. BURBOS RAŠTAS—“LIETUVYSTĖS REIKALUOSE,” 1892 M. “VIENYBĖS LIET.” N23

Šiame "Žvaigždēs" numeryje skaitytojas ras žinių apie knygą "Amerikos Lietuviai XIX šimtetyje" pirmąjį tomą. Jo kaina \$3.50, audeklo apdaruose \$4.25.

Knygos skiriamos istorijos tyrinėtojams. Jose rekorduota svarbesni dokumentai iš lietuvių išeivijos istorijos. Knygų atspausa tik 700 egzempliorių. Jos greit bus retenybė.

AMERIKOS LIETUVIAI XIX ŠIMTMETYJE.

I. PIRMOJO TOMO INTALPA.

I. Jungtinių Valstybių ateivybės biuras apie lietuvius. Kiek pinigų išeiviai išvežė iš Lietuvos? Knygų "Amerika" autorius apie išeivių padarytąją tėvynei skriaudą ir naudą. A. Jakštas 1903 m. apie išeivijos įtaką Lietuvos žmonių tautinei sąmonei. Ateivybės biuro statistika apie lietuvių ateivių išmokslinimą. Rusų valdžios atsakomybę už Lietuvos žmonių tamsumą pripažįsta rusas juristas-rašytojas grafas Leliva. Jo veikalas rusų ir lietuvių kalboje.

II. Išeivijos pradžia. "Lietuviai Amerikoje" knygoje klaidingų žinių priežastis. Kun. Strupinskas. Ateivių vargai pasak "Aušros" korespondentų. 1903 m. Dr. Šliupas apie savo vargus. "Pittstono Lietuvių Istorija", apie lietuvius Pensylvanijos miesteliuose.

III. Organizuotės pradžia. Kunigų Končiaus ir Juškevičiaus vargai su lenkais bendroje Shamokino parapijoje. Senadorio lietuvių šv. Kazimiero parapija. "Gazietė Lietuviška" ir "Aušra" apie šenadoriečių vaidus ir bylas su lenkais ir lenkininkais prasidėjusius 1877 metais. "Lietuviai Pensylvanijoje" apie tas bylas, sudrūtinusias Amerikos lietuvių pasiryžimus. Brolis Augustinas susipratusių lietuvių vadas ir tautinės sąmonės palaikytojas. New Yorko (1881-4) ir Brooklyno (1882) bendrose parapijose įvykiškai sustiprina lietuvių tautinį susipratimą. Lietuvių darbininkų reakcija prieš lenkininkus. "Vienybė Liet." pašiepia biznierių polonizmo skleidėjus.

IV. Amerikos lietuviai gina savo tautines teises. Brolis Augustinas. Związek'o Narodowy užnertos rezginės. "Lietuviškų, lenkiškų ir žydiškų socialistų mitingas". Brolio Augustino veikla, Bačkausko propaganda ir "Laisvoji Mintis". Brolis Augustinas, kad sumažinus lenkininkų biznierių įtaką, pataria susivaidinusiems šenadoriečiams įkurti vartotojų krautuvę. Po ilgų ginčų šv. Jurgio draugijos nariai įsteigia tokią krautuvę. Atsikrausčiusio iš New Yorko "Liet. Balso" (N1, 1888 m.) raštas apie "lietuvišką sądarbystos kromą". Krautuvės likvidavimas. Brolis Augustinas "Wierybės Lietuwnikų" rėmėjas suerzina "Liet. Balso" rašytojus.

V. Pirmojo Amerikos lietuvių rašto 1883 m. „Aušroje“ fotografija. „Aušra“ apie brolių Augustiną, draugijų kurėją ir apie Amerikos lietuvių tautinį susipratimą.

VI. Lietuvis—kun. J. Juškevičia (vilniškis) sukuria šv. Stanislovo parapiją Chicagoje—pirmą ir didžiausią visoje Amerikoje lenkų parapiją. Priverstas pasitraukti jis klebonauja po kun. Končium šv. Vaitiekaus parapijoje Shamokin'e, Pa., ir čia pastatęs pirmą Penssylvanijos valstybėje bendrą lenkų lietuvių bažnyčią. Šenadoryje lietuviai pasistato šv. Kazimiero bažnyčią, bet parapijos globėjai, klebonui kun. A. Strupinskiui (eks-marijonui) neprotuojant, įregistruoja teismabutyje parapijos savastį lenkų vardu. Nuolaidaus Strupinsko įpėdinis lenkas kun. A. Lenarkevičius, vien lenkišką kalbą vartodamas pamaldose, sukelia lietuvius. Dažinoję apie tikrąjį savo šventynės stovį lietuviai užbarikaduoja ją, reikalaudami nuo klebono lietuviškų pamokslų ir katekizacijos. Policijai suareštavus „apie šimtą“ lietuvių, iškyla bylų bylos vietos ir apskrities teismuose. Brolis Augustinas suburia vietos lietuvius į šv. Jurgio draugiją—pasekmingesnei kovai su lenkais. Gi per „Gazietą Lietuviszką“ tas vienuolis sujudina visus Amerikos lietuvius prieš lenkus. New Yorko lietuviai su lenkais ir vokiečiais susiburia į vieną organizaciją—bendrai parapijai įsikurti. Brolis Augustinas Zaica Chicagoje išleidžia pirmas Amerikoje spausdintas lietuviškas knygas „Historia Septiniu Mokitoju“ (1880). Lenkų „Związek N. P.“ bičiulių užsimojimai. Kun. M. Čižauskas, Dr. Kasakauskas, A Jurgelaitis.

VII. „Aušra“ apie „Gazietą Lietuviszką“ ir septintosios dešimties amerikiečius lietuvius.

VIII. Antano Jurgelaičio antroji korespondencija „Aušroje“ apie Amerikos Lietuvius.

IX. Pirmųjų lietuvių ateivių vargai New Yorke. Jie pėkšti šimtus mylių keliauja darbo ir pragyvenimo ieškodami. New Yorko lietuviai susiburia į šv. Kazimiero susiėelpimo draugiją. Keli žodžiai apie pirmuosius Kazimieriečius. New Yorko lenkų lietuvių parapija ir Allgemeiner Verein. Lietuviai nutraukia sugyvenimo ryšius, lenkams lietuvių kleboną kun. Dutkevičių išsibodėjus ir paskiaus neįvykinus vokiečių Vereino padaryto nutarimo. New Yorko lenkai pasak kun. Kruszko ir H. Nagiel'io — lenkų rašytojų.

X. Septynių metų laikotarpyje (1884-1890), vietoje prarastosios lietuviškos parapijos šenadoryje, Amerikos lietuvių sukuria 5 vienus lietuvių parapijas. Kun. A. Burba, šenadoriečių lietuvių pakviestas Amerikon, nuskirtas lenkų lietuvių, paskiaus vienu lietuvių parapijos Plymouth'e, Pa., klebonu, 1889 m. rašo "Wienibes Liet." N45 apie tai. Kun. Burbos vargai, Plymouth bendroje lenkų lietuvių šventynėje mėginus sakyti lietuviškai pamokslą, kaip buvo jam įsakęs vyskūpas O'Hara. "Lietuviai Amerikoje" knygų autorius apie kun. Burbos vargus su lenkais. "Lietuviškos Enciklopedijos" rašytojas apie įspūdį Amerikos lietuviams padarytą neklausančių klebono Burbos lenkų parapijiečių. "Wienibe Lietuvnikų" apie kuriamąjį šv. Kazimiero grynai lietuviškos parapijos (Plymouth'e) susirinkimą. Lietuvių parapijos Kingston'e ir Luzerne'je, išaugusios iš plymouth'iškės šv. Kazimiero parapijos. Kun. S. Draugelio "Statistika" ("Tiesos Kelyje") apie tas 3 parapijas.

XI. "Lietuviai Amerikoje" knygos apie pirmuosius Plymouth'o lietuvius ir įkūrimą bendros "lietuviško ir slovėniško gaivalo" parapijos 1882 m. Kun. A. Varnagiris 1886 m. perkeltas iš Freeland'o į Plymouth'ą bendros parapijos klebonu. Antano Pajaujo ir Juozo Paukščio dalininkų bendrovė laikraščiu "Wienibe Lietuvniku" leisti. Kun. A. Varnagiris ir "Susivienijimas Lietuviškų Katalikiškų Draugijų." Chicagiškio Dr. Kasakauskio ir pittstoniškio Andriaus Tepliušio sveika įtaka tos organizacijos kuriamamjame suvažiavime. Kun. A. Burbos įtaka ir pagelba "Vienybei Lietuvnikų." Savaitraštis "Valtis." Burbos—šliupo vaidai. Jų atgarsis lietuvių ir angliškuose laikraščiuose. "Varpo" rašytojai apie tuos vaidus. Prof. M. Biržiška apie tai. Knygos "Pirmieji Lietuvių Profesionalai ir Kronika" apie tą patį dalyką. Jr. Jonas ir pats kun. Burba apie savo sątikius su "Vienybės Liet." leidėju. "Garsas Am. Liet." ir "Rytas" užtaria kun. Burbą. Mirusiojo kun. Burbos pagerbimas. "Vienybės Lietuvnikų" noras ir Amerikos lietuvių visuomenės nuomonė, kaip tinkamai pagerbti velionį. "Susivienijimo" seimas ir organas "Tėvynė" apie paminklą kun. Burbai. Klebono Burbos įpėdinis. Pirmasai Pittston'o klebonas kun. J. Kolešinskas.

XII. Mahanoy City, Pa., šv. Jurgio parapija. "Žvaigždė" (1911) ir 1892 metų "Vienybė Lietuvnikų" apie tą parapiją, taipgi apie "Saulės" leidėją. Parapijų, klebonų ir draugijų sąrašas. Lietuvių Banko (Merchants Trust Co.) likimas. Tvarka parapijoje ir bylos už tą tvarką.

XIII. 1902 m. "Žinyčia" (N4-5) apie D. T. Bačkauską ir "Saulę." Adv. Dubinskas 1903 m. "Dirvos Žinyne" irgi apie tai. Dr. Kudirka "Varpe" apie Bačkausko įtaką Am-os lietuviams. Klebono Pautieniaus labdarybė.

XIV. Baltimore, Md., šv. Jono parapijos įkūrimas. 1889 m. "Wienibe Lietuwnikų" (N40) apie tos parapijos šventynės nupirkimą ir įrengimą. Pirmieji klebonai. Klebonas Kun. J. Lietuwnikas 1893-1937. Naujos bažnyčios nupirkimas ir pavedimas italams, įsigyjant šv. Alfonso didžiulę šventynę, su namais mokyklai, klebonijai ir seserims mokytojoms. Lietuvos Respublikos valdžiai apdovanojus kun. J. Lietuwniką D. K. Gedemino ordenu Baltimorės miesto Roda pareiškia savo linkėjimus. Baltimorės dienraštis "Sun" gražiai rašo apie pagerbtąjį kleboną ir Baltimorės lietuvius.

XV. Dvasininkus nuduodančių du vyrų mėgina sukurti "nepriugulmingą nuo Romos" lietuvių parapiją. Jų pasiryžimai niekais virsta. Statistikos rinkikų sunkenybės Baltimorėje. Vietos lietuvių susišelpimo ir kitokios draugijos, bendrovės, klubai. Marylando valstybės gubernatorius paskelbia Lietuvos nepriklausomybės dieną valstybės švente ir giria lietuvius piliečius. Laikraštis "Kardas" ir jo leidiniai. Kun. A. Kaupo nekrologas.

XVI. Šv. Petro ir Povilo parapijos (Hazleton, Pa.) įkūrimas. Lenkų, jų skandalui nenusisekus, atsiskyrimas. Šv. Kazimiero lietuvių, lenkų, slavokų ir rusinų parapija Freeland'e. Lenkų nenusisekęs skandalas. Lenkų "nepriugulminga" parapija ir jos klebonas kun. V. Dembskis. 1895 m. "Vienybė Lietuwnikų" apie nepriugulmingo kun. V. Dembskio ir Dr. Šliupo nenusisekusį veikimą. Kun. J. Žebrys 1898 m. "Ryto" N15 apie Dr. Šliupo, ex-kunigo Dembskio ir Hoduro, lenkų nepriugulmingojo vyskūpo veiklą. Frelando lietuvių pralaimėjimas.

XVII. Susijungusių Angliakasių prezidentai Lewis ir jo pirmtakūnas J. Mitchell. Amerikiečių čia gimusių anglo-saksų neapykanta. "Lietuviai Amerikoje" knygos ir "Tėvynė" apie Lattimer'o skerdynę ir jos vyriausią aktorių šerifą Martin'ą. Aukos nuskriaustiems pasak "Tėvynę." "Garsas Amerikos Lietuvių" apie "Latimer'o skerdynę" ir amerikiečių ne-sąjaušmą. Šenadorio ir kitų miestų mass-meetingai ir pašelpa nuskriaustiems. "Garsas Am. Liet." apie skundėjų advokato kalbą teismabutyje. Aprašymai liūdininkų pareiškimų, šerifo padėjų brutališkumas. "Garsas Am. L." apie šerifo išteisinimą. "Tėvynė" apie šerifo Martin'o bylą. "Sunku ant svieto rasti teisybę, bet visgi reikia jį ieškoti." "Vienybė Liet." ir jos korespondentai: hazletonietis J. Kazakevičius ir philadelphietis V. Ambrozevičia apie Lattimer'o incidentą.

XVIII. Austro-Vengrijos konsulo pareiškimas. Šenadorio bendrojo (lietuvių, rusų, slavokų, lenkų) susirinkimo rezoliucijos šv. Jurgio parapijos svetainėje (12 rugs. m. d.). Chicagos, Minersvillė's, Plymouth'o lietuvių pro-

testai. Lattimere nuskriaustiems gelbėti ir ginti Komiteto atsišaukimas. Amerikos angliškų laikraščių pareiškimai.

XIX. Svetimžemiai amerikiečių akyse. Juos niekina čiagimiai amerikiečiai, juos išnaudoja kompanijos. Tippingas "Century Magazine" žurnalo straipsnis apie svetimžemius (foreigner'ius) 1898 m. balandžio mėnesio laidoje. Encyclop. of Social Sciences apie angliakastus

XX. Brooklyno šv. Jurgio parapijos sukūrimas ir pakrikimas. Kenksmingas "Lietuvos Mylėtojų" prisidėjimas su "šv. Traicės parapijos Draugijos" likučiais. 1885 m. "Aušra" apie tos draugijos susirinkimą ir J. Šliupo kalba. Dvikalbis laikraštis—"vaisius negimęs." "Unijos" prospektas. To laikraščio leidėjo ir redaktoriaus (Tvarausko, Šliupo) vargai.

XXI. Naujo "šv. Traicės parapijos draugystės" sekretoriaus (J. Šliupo) užsimojimai. Incidentas su kun. Končium ir Šliupo prašalinimas nuo „Unijos“. Rašte „Lietuviai, ar gerais keliais žengiamo“ Dr. J. Šliupo prispažinimas prie „nepri gulmingųjų tautiškų bažnyčių“ nepasisekusio kurimo 1885 ir 1886 metais. "Lietuviai Amerikoje" knygų klaidingas skelbimas—jų autoriaus korespondento prasimanymai. Dr. Totoraitis ir prof. Biržiška apie tų dienų šliupą. Kun. Končius. "Lietuviškojo Balso" pasirodymas. Lietuvių vaidai. Šernas-J. Adomaitis ir Dr. V. Kudirka apie "L. Balsą." Tvarausko įtarimai ir J. Šliupo atsakymas. Kun. A. Varnagirio veikla su "šv. Traicės par. draugija." 1886 m. "Wienibe Lietuwniku" (N16) apie tą nenusisekusią veiklą. Tautiniai ginčai lietuvių su lenkais priešaušriname laikotarpyje—New Yorke, Brooklyne, Shamokine ir Shendoah'ryje.

XXII. Tikrasis "lietuviškos parapijos" šenadoryje pobūdis, ne kaip ji atrodė ką tik atvykusiam iš Lietuvos kun. A. Burbai. "Obivateliai" lenkiškumo palai kytojai ir 1890 m. "Vienybė Liet." apie juos. Jų palinkimas lietuvių pusėn, kun. P. Abromaičiui atvykus į Mahanoy City (1888 m.). Lietuvių aukos ir jų fondas, kurį nori gauti New Yorke lietuviai. Ginčai, vaidai, delto kilusieji, užauga, pasididina "Wienibe Lietuwniku" parodžius newyorkiečių vadų plauką—jų norą įsikurti "nepri gulmingą nuo Romos dogmatų" parapiją. Dar labiau užsikuria vaidų ugnis, "Liet. B-sui" ir "Wienibe Liet." praplūpus nekultūriniais ginčiais. Šenadorio gaudagrašiai dėka tiems vaidams sugeba pasisavinti viešam reikalui suaukotus grašius.

XXIII. "Lietuviškojo Balso" ir "Wienibės Lietuwniku" chamizmu persisunkusių polemikų pavyzdžiai.

XXIV. SEPTYNIŲ METŲ KRONIKA (1884-1890)

Susišelpimo ir tikiškinės organizacijos Chicagoje, Mahanoy City, New Yorke. Leidėjas Tvarauskas sutaria su J. šliupu leisti laikraštį "Uniją" (1884). Lietuvių Parapijos Pittston'e ir Waterbury'je. "Lietuvos Mylėtojų" draugija "Lietuviškam Balsui" leisti. J. šliupo nenusisekęs pasiryžimas sukurti "nepri gulmingą nuo Romos lietuvišką parapiją" New Yorke (1885). Lietuvos krikšto 500 metų minėjimas. Antanas Pajaujis ir Juozas Paukštis pradeda leisti savaitraštį "Wienibe Lietuwniku." Susišelpimo draugijos: Brooklyn'e, Chicago'je, Cleveland'e, Mahanoy City, Plymouth'e. Lietuvių (ir lenkų su slavokais) parapija Freeland'e. "Susivienyjimo Visų Lietuvninkų Amerikoje" ir "Susivienyjimo Lietuviškų Katalikiškų Draugysčių" susikūrimas. (1886) Lietuvių parapijos Baltimorėje ir Hazleton'e (bendrai su lenkais). Susišelpimo draugijos Baltimorėje, Gilberton'e, Mahanoy City, Mount Carmel'yje (1887). Nenusisekęs 6 mėnesių straikas angliakasyklose. Susišelpimo draugijos Ansonijoje, Conn., ir Penn'a miesteliuose: Freeland'e, Hazleton'e, Pittsburg'e, Pittston'e, Scranton'e, šenadoryje, Mahanoy City. šv. Jurgio parapija Brooklyn'e (vėliaus pakrikusi). Laikraščio "Saulės" pasirodymas (1888). Susišelpimo draugijos Boston'e, Chicagoj, Pittsburg'e, Plymouth'e, Shamokin'e ir šenadoryje. Kun. A. Burbos nemalonumai su lenkais parapijiečiais ir lietuvių parapijos įsikūrimas Plymouth'e. Lietuvių Mokslo draugija Baltimorėje. Lietuvių Teatro draugija Plymouth'e, sulošusi teatrą naujos parapijos naudai ((1889). Susišelpimo draugijos Philadelphijoje, Pittsburg'e ir Wanamie'je. Lietuvių Teatro draugija Mahanoy City. šv. Antano parapija Philadelphijoje (vėliaus deliai iškilusių valdų pakrikusi). Vaidai "Susivienyjime Lietuvių Amerikoje," 1890 metų seime iškilusieji.

XXV. KUN. A. BURBOS DEŠIMTMETIS (1889-1893)

XXVI. 1890 metų Susivienyjimo seime kilusieji vaidai. Anų dienų periodinių ("Varpo") ir vėlesnių leidinių raštai apie tuos vaidus.

XXVII. Sukurtųjų iki 1890 metų parapijų, kultūros draugijų, taipgi išleistųjų knygų sąrašas.

XXVIII. Lietuvių Mokslo Draugija ir jos leidiniai.

XXIX. Priedas. Dr. Kudirkos laišakai Dr. Basanavičiui. J. Matulevičiaus (W. L.) laiškas apie Amerikos lietuvių laikraštį. M. J. Andriukaičio 1889 m. du laišakai M. Jankui apie tą patį dalyką. Kun. A. Burbos raštas "Wienibėje L."—atsakymas Dr. J. šliupui ir J. Andžiu-laičiui. 1890 m. "Wienibės Liet." korespondencija apie Brooklyn-New Yorke lietuvius. Aušrininko Dr. Pietario atvira gromata į p. J. šliupą ir šitojo atsakymas—apologija ir credo. Lietuvių bažnytinių bylų, į "Corpus Juris" kodeksą patekusių, sąrašas.

AMERIKOS LIETUVIAI XIX ŠIMTMETYJE.

Literatura

Album Pamiątkowy z okazji Złotego Jubileuszu parafii sw. Stanisława K. Chicago, Ill., 1867-1917.

A. a. kun. Juozas Žebrius. Parašė J. B. Išleido autorius. Spausdino "Tėvynė," 1915, New York, N. Y.

1891-1916 Album Jubileuszowy parafii sw. Stanisława, New York, N. Y. (naujos šventynės sukaktuvėse).

Amerika arba rinkinys įvairių faktų ir tt., surinkta V. K. Račkausko, "Tėvynės" redaktoriaus. "Jaunosios Lietuvos" leidinys. Spausdino "Tėvynės" spaustuvė, New York, N. Y., 1915.

Amerikos Lietuviai Katalikai ir jų Parapijos (1911 savaitraščio "Žvaigždės" N15, Philadelphia, Pa.).

Amerikos Lietuvių Katalikų Metraštis 1916 m. Tvar-kė ir redagavo kun. P. Lapelis. Išleido Lietuvių Katalikų Spaudos Draugija. "Draugo" spauda, Chicago, Ill. Raštas "Kai kurios Lietuvių Katalikų Parapijos Amerikoje."

Amerikos Lietuvių Kronika, 1808—1903. Iš kun. A. Miluko paskaitų. Pranaičių Julės leidinys. "Žvaigždės" spauda, Philadelphia, Pa., 1931.

Amerikos lietuvių parapijų 1929 metų statistika (kun. Draugelio sutraukta)—"Tiesos Kelije," Lietuvos kunigų organe. Kaunas, 1936.

Amerikos Lietuvių R. Katalikų Susivienijimo Istorija 1886-1936. Parašė prof. kan. F. Kemešis. Išleido Am. L. R. K. Susiv.

Apžvalga — Žemaičių ir Lietuvos Apžvalga. Katalikiškas Laikraštis, išleidžiamas draugijos milėtojų savo brolius artojus dėl naudos visiems Žemaičių ir Lietuvos Katalikams. Tilžėje, 1890. Kasztu ir spaustuve O. V. Mauderode.

Atsiszaukimas i Lietuwininkus wiso swieto. Asz ir Lietuwa. (New York, 1885, Jono Szlupo raštas.)

Auszra—Laikrasztis išleidžiamas Lietuvos milėtojų, Tilžėje spausdinta už pinigų skaititojų "Auszros" pas O. V. Mauderodę 1883, 84, 85 ir 86.

"Bostono Lietuviai ir Jų Draugijos Pamario Keleivio (kun. J. Žebrio) raštas 1895 m. "V. L. (p. 180)..

Catholic Directory Šiaurės Amerikos hierarchijos metraštis.

Corpus Juris, a complete and systematic statement of the whole body of the law, edited by W. Mack, L.L.D. American Book Co. New York, 1931.

„Dirva“, bertaininis žurnalas pradėjo eiti 1898 m., Shenandoah'ryje ir ėjo iki 1903 kun. A. Miluko leidžiamas ir vedamas. 1903 m. susijungė su Tilžėje ėjusia „Žinyčia“ ir ėjo kaip „Dirva Žinynas“ iki pabaigai 1906 metų. Amerikoje „Dirvos Žinyno“ knygelės buvo pažymėtos „Dirvos“ vardu.

„Dirva,“ savaitinis laikraštis, leidžiamas Ohio Lietuvių Spaudos Bendrovės Cleveland'e, Ohio (6820 Superior Ave.) nuo 1915 metų.

„Dvasiszki reikalai didžiojo New Yorko (valstybės) lietuvių.“ Kun. J. Žebrio raštas. '95 „V. L.“ p. 288-289.

Dziennikarstwo Polskie w Ameryce i jego 30-letnie dzieje. Opracował Henryk Nagiel, Chicago, 1894.

The Encyclopedia of the Social Sciences. The Macmillan Co., New Yor, 1937.

Gazietą Lietuwiszka, Rasztas paszwestas del Lietuw-nikų Amerikoje, 1879 New York. Iszduotojas M. Twa-rauckas.

„Garsas, laikraštis paszwestas milėtojams tėvynės Lietuvos“, savaitraštis leidžiamas Tamo Astramsko, ėjo Shenandoah, Pa. nuo 13 d. spalio 1892 iki rugsėjo mėn. 1894.

Garsas Amerikos Lietuvių. Savaitraštis, leidžiamas iš Shenandoah nuo 1895 metų. kunigų P. Abromaičio ir J. Žilinsko, nuo 1896 m. daugiau kunigų, paskui Garso Leidėjų Bendrovės—Garsas Publishing Co. 1897 ir pradžioje 1898 metų tas laikraštis turėjo Pittsburghe savo biurą. Nuo 30 d. gegužės 1898 m. perkeltas iš Shenandoah, ėjo iš Minersville, Pa., kun. V. Matulaičio globojamas iki 17 d. lapkričio 1898. Perkeltas į Elizabeth, N. J., ėjo nuo tos dienos (lapkričio 17), leidžiamas naujos bendrovės (iš kunigų: B. Žindžiaus, A. Kaupo, J. Kaulakio ir M. Šedvydžio). Sustojo ėjęs 1899 m. Nuo 29 d. rugsėjo 1897 m. iki 6 d. balandžio 1898 m. buvo spausdinama „Garso Amerikos Lietuvių“ laida su antgalviu „Pasaulė,“ su biuru Elizabeth, N. J., globojamu D. Brazinsko ir kun. B. Žindžiaus.

Garsas, Lietuvių Romos Katalikų Susivienijimo Amerikoje organas, ėjęs Brooklyne, dabar Wilkes-Barre, Pa.

Historia Polska w Ameryce. X. Wacław Kruszką. Milwaukee, Wis. Drukiem Spolki wydawniczej Kuryera, 1905-8 (13 tomu).

History of the United Mine Workers of America, by Evans Chris. Indianapolis, 1918--920 (2 tomai).

The History of Trade Unionism, by Webb, Sydney & Beatrice. London, 1920.

A History of American Mining, by T. D. Rickard. New York, 1932.

Instatai Brolystės Lietuvių Neprigulmingų Ukėsų Kliubo New Britain, Conn. Uždėtas 7 d. vasario, 1897 m. So. Boston, Mass., spauda "Keleivio," Broadway, 1913.

Jaunatvė—gyvenimo pavasaris. Rinkinys biografiškų broožų iš gyvenimo Dr. J. šliupo. 1927 m. Spaustuvė "Titnagas," šiauliai.

Ką lenkai apie lietuvius rašo ir kur yra teisybė—kun. A. Burbos raštas '95 m. "V-bės L." 12-oje numerių—pradžia N34 (p. 403), pabaiga N43 (p. 512).

Kun. J. Kuro Atsiminimai. Užrašė Kun. Dr. M. Ražaitis. 1937 m. "Amerika" (pradžia balandžio 9-os d. laidoje—iki birželio mėnesio).

Liber Parochiae Lituanorum S. S. Trinitatis in Wilkes-Barre, Pa. (kun. Burbos rankraštis W.-B. parapijos archyve).

"Lietuwiszskasis Balsas.' Tas laikrasztis yra turtu Lietuwos mylėtoju. Redytojas Jonas Szlupas. Iszeina du syk ant mėnesio. Adresas: Jonas Szlupas, 43 Spring Street, New York." Pradėjo eiti 1885 m.; 1887 m. ėjo maželyčių knygučių pavidale sykį į mėnesį ir rečiau. 1888 metais perkeltas šenadorin, kur 1889 m. pradžioje sustojo ėjęs.

Lietuviszkieji Rasztai ir Rasztininkai. Raszlaviszka peržvalga parengta Lietuwos mylėtoju. Kasztai Baltimorės, Md. L. M. Draugystės. Tilžėje 1890.

Lietuviai Amerikoj. Parasze Jr. Jonas. Plymouth, Pa., 1899. Spaustuvėje "S. L. A."

"Lietuvių Balsas į jaunąją kartą Lietuvos didžponių, dvarponių ir bajorų," redakcijos vardu raštas (parašytas A. Jakšto), 1903 m. "Dirvos-Žinyno" N1.

„Laisvoji Mintis“, mėnesinis Iliustruotas Mokslo ir Literatūros Laikraštis, išleidžiamas Bendrovės „Laisvoji Mintis“, Chicago, Ill. ir Scranton, Pa. N. 16. 1911 m. pasirašo Manager A. Olszewski, 3252 So. Halsted St., Chicago, Ill.

Lietuviai! ar geraiis keliais žengiamo priekyn? Nuoširdus atsiliepinimas į lietuviškąją visuomenę Dr. Jono šliupo. Shenandoah, Pa., spauda "Darbininkų Vilties," 1907 m.

"Lietuvių Kolonijų Istorija Amerikoje raštas, 1923. "Žinyne," išleistame Amerikos Lietuvių Rymo Katalikų Kunigų Sąjungos.

"Maskoliški Laikraščiai" (Grazdanin) apie Amerikos Lietuvius," 1898 m. "Garse Am. L.," N10-12.

Medžiaga Amerikos Lietuvių Bibliografijai, Pranaičių Julės raštas 1923 "Zvaigždės" N01 ir 9.

The Miners' Freedom, by Goodrich, Carter. Boston, 1925.

John Mitchell the Miner, by E. Gluck. New York, 1929.

Motinėlės Draugija. Kun. A. Miluko paskaita. Pranaičių Julės leidinys, "Zvaigždės" spauda. Philadelphia, Pa., 1932.

Newarko lietuvių parapijos fin. sekr. knygos: "Su pamaczu Pono Diewo ir su noru Draugistes Szwięto Jurgio Prasideio parapija Lietuwiszka Newarkie N. J. po wardu Szwęczausios Szyrdies Pono Jezuso Miatuosie 1894 30 diena moiaus. Kniga užwesta per sekr. fin. A. K. Sweetra."

Padėjimas Lietuvių Tautos Rusų Viešpatystėje. Grafo Lelivos sociologiskas paiszinys. Vertė A. Kaupas. Išleista kasztais kun. A. Miluko, Garso Amerikos Lietuvių spaustuvėje, Shenandoah, Pa., 1896.

Paminėjimas 35 metų sukaktuvių nuo įsteigimo šv. Juozapo Lietuvių Rymo Katalikų parapijos Mahanoy City, Pa., rugsėjo 30 d., 1923.

1888-1923. Paminėjimas 35 metų sukaktuvių nuo įsteigimo šv. Juozapo lietuvių parapijos Mahanoy City, Pa.—šv. Juozapo parapijos istorija.

Pergyventos Valandos (Karovjaus Laiškai). Parašė K. A. K(aupas). Lėšomis Lietuvių Katalikų Tiesos Draugijos ir ir Lietuviškų Kunigų Amerikoje. "Zvaigždės" spaustuvėje, Shenandoah, Pa., 1906.

Pirmieji Amerikos Lietuvių Profesionalai ir Kronika, t. 1 ir 2. Iš kun. A. Miluko paskaitų. Pranaičių Julės leidinys, Philadelphia, Pa., 1931.

Pittstono Lietuvių Istorija, išleista minint Lietuvių Romos Katalikų švento Kazimiero Parapijos įkurimo 50 metų sukaktį (1885—1935). Išleista šv. Kazimiero parapijos lėšomis, 1935 m.

"Rytas, szejminiszka draugiszka ukiszkas nedėlinis lietuviszkas laikrasztis," pradėjęs eiti 1896 m. vasario 27 d., leidžiamas kun. Jį Žebrio, 53 Green St., Waterbury, Conn. Liovėsi ėjęs 27 d. lapkričio 1898 m., kun. J. Žebrij vyskupui iškėlus į New Britain klebonu. šio

vietininkas kun. P. Saurusaitis, atpirkęs spaustuve leid-
do "Bažnyčios Tarną," baigusį savo dienas 1900 m. su
19-tu tų metų numeriu.

Suskaita arba Statistika visų lietuviszkų knygų at-
spausų Prusuose nuo 1864 iki pabaigos 1896 metų.
Surašė A. Jonas Zanavykutis (sk. Angrabaitis.—Red.).

„Saulė" ėmė eiti 1888 m. iškart kaipo savaitraštis,
paskiaus du kart savaitėje. Leidėjas D. T. Baczkaukas,
439 W. Pine St., Mahanoy City, Pa.

Saulės Kalendorius, 25 m. sukaktuvėse (1888—1913).

"Skaitlius draugysčių liūdija apie tautišką gyvumą
Connecticut'o lietuvių." Mažučio raštas ('95 "V. L.,"
p. 250-251).

Spisok Litovskich i drevne-prusskich knig, izdannych s
1553 po 1891 god. Priloženije k "Sborniku bibliogra-
fičeskich materialov dla geografii, etnografii i statistiki
Litvy." Sostavil S. J. Baltramaitis. S. Peterburg, Tipo-
grafija V. Bezobrazova, 1892.

Suskaita arba Statistika visų lietuviškų knygų at-
spausų Amerikoje nuo pradžios Lietuviszkos Amerikon
emigracijos iki 1900 metų. Suraszė Jr. Jonas. Kasz-
tais fondo Liet. Parodos Paryžiuje. Plymouth, Pa.,
1900 m.

Susivienijimo Lietuvių Amerikoje Istorija, išleista
S. L. A. lėšomis, "Tėvynės" spauda, 307 West 30th St.,
New York, N. Y.

Šv. Pranciškaus Lietuvių Parapija. 30 metų sukak-
tuvėms paminėti.

Spaudos Laisvės ir Amerikos Lietuvių Organizuotės
Sukaktuvėse. Antra laida, Pranaičių Julės lėšomis, A.
Milukas & Co., Philadelphia, Pa., 1926.

Šv. Kazimiero Seserų Kongregacija (Mt. Carmel'io
parapijos 40 m. sukaktuvių paminėjimui). Parašė Kun.
Dr. J. B. Končius, Mt. Carmel, Pa., 1932.

Tėvynės Sargas, mėnesinis laikraštis, paskirtas dva-
siškam ir medžiagiškam lietuvių tautos sulaikymui per
jos apšvietą. Tilžėje 1896—1904.

Tėvynė, Metai I. Literatūros, mokslo ir politikos mė-
nesinis laikraštis, Susivienijimo Lietuvių Amerikoje or-
ganas, ėjo iš Mt. Carmel, Pa. Rėdytojas J. Jonas (sk.
kun. J. Žilinskas—Red.), su tokiu pat antgalviu ėjo
1897 ir 1898 m. iš Shenandoah, Pa. (103 E. Lloyd St.),
1899 m. ėjo iš Plymouth, Pa. Per ištisus 1898 ir 1899
m. "Tėvynė" garsinosi esanti priedas prie Tilžiškio

XXVI.

XXVI. 1890 metų Susivienijimo seime kilusieji vaidai. Anų dienų periodinių ("Varpo") ir vėlesnių leidinių raštai apie tuos vaidus.

1890 m. "Varpo" N10 ilgas vedamasis raštas — "Iš Seimo Susivienijimo Lietuvių Amerikoje," parašytas jau Tilžėje gyvenusio paties redaktoriaus J. A.—Juozo Adomaičio-Šerno.* Pakartosiu čia keletą sakinių:

"...Atliktas Mahanoy City 1 d. spalnio penktasis seimas Susivienijimo Lietuvių Amerikoje... Susivienijimą užmanė drauge visi į seimą susirinkę—bet geras užmanymas kaip migla išsiskirstė ir draugai užmanytojai persimainė į nedraugus, užstojančius vieni kitiems kelią darbuose dėl naudos tėvynės. Argi ištikro Dievas jau pradeda mus bausti už nusidėjimus mūsų, kad mes nieko gero sutartyje padaryti negalime?... Kiek galime numanyti iš rašto 'Vienybėje,' nesutikimą iššaukė permaina konstitucijos ir vyresnybės Susivienijimo..."

"Šįmetinis seimas Sus-mo L. Am-je, vieton surdūtinti būtinai reikalingą vienybę—ją visai išardė; vieton padauginimo draugų, senesnius draugus į nedraugus apvertė. Susivienijimas pasidalino į Susivienijimus priešingus: Susivienijimą Lietuvių Amerikoje, kurio perdėtinu išrinktas kun. Burba ir Susivienijimą Lietuviškų Katalikiškų Draugysčių Amerikoje su savo rektorium Dr. kun. Juodišium, savo raštais užpuldinėjančiu ant perdėtinio pirmojo Susivienijimo..."

Baigia savo raštą "Varpo" redaktorius patarimu:

"...Kada 'Vienybėje' radosi faktiškai užmetinėjimai gyvenime perdėtinio 'Susiv. Liet. Kat. Draugysčių, ne-

---

*Nuo 1885 m. vyriausias "Liet. Balso" sądarbininkas Šernas sekė kelis metus Am. Lietuvių išeivijos vargus (žr. "Sp. L. ir Am. L. Org. Suk." p. 356 ir 576).

teisingumą tų užmetinėjimų prigulėtų nurodyti su pagelba sūdo...” (Amerikos sątikių dar nepažinęs, šernas neturėjo supratimo, kaip sunku bylinėtis už šmeižtus Jungtinėse Valstybėse, ypač jei laikraštis eina kitoje valstybėje.—A. M.)

Prisiminė apie Susivienijime iškilusius vaidus ir “Tėvynišku Varpu” autorius Dr. V. Kudirka 1891 m. “Varpo” N5-me:

“Gavau numer. ‘Saulės,’ kur surašyta (pagal ypatingą to laikraščio statrašą) ‘Konstyucyje Susyvienijimo Kat. Liet. Drau. Ameryke’ ...

“Pradėjus spiestis visatiniam Susivienijimui Lietuvių Amerikoje, aukščiau minėtas ‘Susivienijimas,’ ką ‘suvvertas, idant pakelti mūsų vardą,’ susimetė į avilį ‘Saulės’ ... Pati ‘Saulė’ patalpino ‘Konstituciją’ be jokios pasargos, nurodydama per tai, kad konstitucija Susiv-mo to yra taipgi savastimi ‘Saulės.’ Delto apie praktišką pritaikymą įstatų ‘Susiv. Kat. Dr.’ pirmių pirmiausiai reikia jieskoti žinių ‘Saulėje’ ... prie galo ‘konstitucijos’ paragrafas: ‘Asylų draugije, prie kurios priguli keli verszei, izdave knigele apie gaspadoriavimą...’

“... Na tik greičiaus, lengviaus ir aukščiau negalima ‘pakelti lietuvių vardą,’ kaip pavadinus juos ‘asilais ir versiais,’ o ypač tuos, ką moka rašyti knygutes apie gaspadoriavimą. Įstabus daiktas, kad lietuviai taip ilgai negalėjo dasiprotėti, kuomį galim ‘pakelti’ ‘savo vardą. Kad ne ‘Saulės’ genijališkas protas, tai kasžin, kaip ilgai būtų reikėję laukti.

“Aš taipgi turiu užmanymą ir taipgi ant naudos lietuvių: jeigu lietuviai, ką ‘turi plunksną,’ nori pravardžiuoti viens kitą ‘asilais,’ ‘versiais,’ ‘žalčiais’ ir kitokiais, ‘pakeliančiais vardą lietuvių’ žodžiais tai tegul nerašo to laikraščiuose, nes tokius dalykus šlykštu, blauru ir gėda skaityti, o tegul pasikalba per telefoną. Tokiu būdu ir besipravardžiuojantiems nupuls nuo širdies sunkumas ir skaitytojams bus naudingiaus ir kaimynai apie lietuvius geriaus kalbės...” (‘91 “Varpas” N5.)

Taip atrodē 1890 metų amerikiečių vaidai Europoje gyvenantiems Amerikos lietuvių laikraščiu skaitytojams.

Tuos vaidus savotiškai užfilmavo "Susivienijimo Lietuvių Istorijos" autorius Tamas Astramskas, ilgus metus bendradarbiavęs "Saulėje" po Gloverso Mainiero slapyvardžiu. Paskiaus nuo Andžiulaičio laikų prie "Vienybės Liet." jis, pasidavęs šitojo įtakai, sugebėjo "dviem ponam tarnauti." Rašė "Saulėi" ir "Vienybei L." Savo raštuose jis ir teisybės grūdų primaišydavo. "Saulės" leidėjų taktiką jis geriausiai už kitus pažinojo ir mokėjo jai prisitaikyti. Jis rašo:

"...Vaidai prasidėję penktame seime (Mahanoy'uj), traukėsi ir toliau, tik jie dabar buvo laikraščiuose..." Pasakęs jog "Saulės" šalininkai išrodinėję visokius nebūtus daiktus ant vienybininkų, šiegi panašiai rašę "Vienybėje" ant Juodišiaus, Butkevičiaus, Bačkausko, T. Astramskas tęsia:

"Šitoje kovoje, kaip ir visur kitur, 'Saulė' buvo ištikima savo principams, kurių, tiesa, pas ją buvo nedaug. Jos leidėjas ir redaktorius D. Bačkauskas tik vieną principą žinojo: apginti savo šalininką. Įrankiai tam tikslui buvo visi geri: kaip visokios pliovonės, taip ir visoki prasimanymai, by tik buvo žinota, kad užpuolamoji pusė negali teisybės per teismą jieškoti. Bet norint šitas 'Saulės' mylistas turėti reikėjo mažiausiai bent jos skaitytojum būti. Užsimokėjęs už 'Saulę' metams, galėjai aprašinėti savo apylinkės nepatinkamus tau žmones kuojuočiausiai ir kuobiauriausiai, 'Saulė' viską apglūdins, apdailins ir leis Taradaikai ar Baltruvienei išbliauti be jokio užkaitimo.

"Šitą 'Saulės' gerąją pusę gerai žinojo nevedusieji vyrukai, kuriems kartais parsiedavo kokia stačiokė žmona ar mergina pribauti. Neužsidėjo su jais, supykino kuomi juos, palauk, jie žino, ką su tokiomis poniomis padaryti:—parašyti apie jas į Dėdę Taradaiką, gerai pridėjus juodylų!

"Ir jodinėjo Taradaika ant kuilio 'Saulėje' po lietu-

viškus kaimelius pliovodamas šlykščiausias pliovones ir blevyzgas, kol kun. Milukas* nesusiprato teismu jį sudrausti ir mandagumo pamokinti..." ("Susiv. L. Ist.," p. 64.)

"Spaudos Laisvės ir Amerikos Liet. Organizuotės Sukaktuvių," taipgi "Amerikos Liet. Profesijonaliai" (t. II) knygoje ir man reikėjo plačiau apie tuos vaidus rašyti. Niekur negalėdama sugaudyti anų dienų "Saulės" numerių" pažymėjau, jog viskas atpasakota paskui "Vienybę Lietuvinkų." Kas anose knygoje plačiau paminėta, čia keletą sakinių pakartosiu:

"...Išrinkus seimo vyriausybę, prasidėjo didžiausi ginčai, kuriuos vis pradėdavo... J. Paukštys, reikalaudamas atmetimo 1889-jų metų seime pataisytos konstitucijos, paskiaus išliedamas savo tulžį ant... D. Bačkausko ir jo pusę palaikančių mahanoy'iškių atstovų, pagaliaus 'akyplēšiškai kėsinosi ant organizacijos nepajudinamo turto' (anot mahanoy'iškių), 'piršdamas Susivienijimui išleisti už tuos pinigus kokią naudingą knygą." ("Am. L. Pr. ir Kr.," p. 23; slgk "Sus. L. Ist.," p. 58-59.)

"...Vaidai, koliojimai vienas kito ėjo didyn... delegatai išėjo iš svetainės laukan, pirmininkas (Sil. Paukštis) uždarė seimo svetainės duris... išvažiuodami iš Mahanoy'aus susėdo vienam vagonan ir išrinko Centro valdybą..." ("S. L. Ist.," p. 61.)

*Paskutinį viršpakartoto pareiškimo sakinį turiu pavadinti kerštingu melu. Autorius, pasibaigus Bačkausko bylai, gyveno ir Philadelphijoje. Jis gerai pažinojo ir "garbingą vyrą" ('97 "R.," N13), atkreipusį Jungtinių Valstybių valdžios dėmesį į "Saulės" "paleistuvingus teiškavimus," bet mėgino savo istorijoje prisiūti vėjais pamušto prasimanymo lapą savo įsitikinimų priešui kun. Milukui. Saikuojiama sulyg partijų tikrąjį ar išsvajotą reikalą. Irgi Philadelphijoje prie "Kovos" veikęs 1926 metų "Vienybės metraščio" kronikierius, kada prisiėjo minėti Bačkauską ir jo skundiką Sungailą, baigia savo pasaką: "...Bačkauską rado kaltu; priteista sumokėti \$100 (teismas nuskyrė \$1,000.—A. M.) ir bylos lėšas" (apleista kalėjimo baudmė, paskiaus kaltininkui ir jo gynėjams—su Dr. Šliupu priešakyje—prašanties, teisėjo dovanota. (Žr. '97 "Rytas," N13.)

Viršminētų "Am. Liet. Profesijonalai ir Kronika" knygu tome II-me (p. 20-22, 24-26) paminēta ir ne-vienybinkų nusiskundimai ant "Paukščių," paskelbusių per "Vien. Liet." savo oponentus seime naujalenkais, lenkberniais ir tt.

"Vardan teisybės turīu čia pažymēti, kad panašūs priekaištai visai neteisingai buvo daromi "Liet. Susivienyājimo Am." sekretoriui V. Vročinskui, kuris daug didesniu lietuvīu patriotu buvo nei visi Paukščiai. Pirmais Mahanoy'aus naujokynēs metais to vyro daug darbo ir turto paaukota vietas lietuvīu organizuotei. Jis buvo didžiausias klebono kun. P. Abromaičio padējējas, kuriant prie šv. Juozapo parapijas pirmajā Amerikas lietuvīu parapijas mokyklā 1890 metų rudenī. Didžiausia jo kaltē Paukščīu (ir jū bičiuoliu) akyse buvo, kad jīsaī sugyvenēs su 'Saulēs' leidēju D. T. Bačkausku.

"Vročinskas, garbēs žmogus, gi Paukščīu tankiose metamorfoose matē vien jū dvasios menkumā, nenorējo turēti su jais reikalų ir jam labai keistai atrodē kun. A. Burbos susibičiuilavimas su tais vyrais..." (p. 25-26).

Tiks čia pakartoti ir kas "Spaudos Laisvēs ir Amerikas Lietuvīu Organizuotēs Sukaktuvīu" knygoose (p. 694) pasakyta:

"...Visuose tuose raštuose su teisybēs grūdais daug neteisybēs pelū. Mahanoy'aus seime susivaidījo ne lietuviai patriotai ir šviesuoliai su lekininkais ir tamsuoliais, bet Plymouth'o ir Mahanoy'aus laikraščīu leidėjai, nuo dviejų metų viens ī kitā šnairavusieji ir jieskojusieji progos savo tulžī išlieti..."

"Mahanoy'uj ir šenadoryje anuomet gyveno apie penki tūkstančiai lietuvīu; susišelpimo draugijų narių skaitlius buvo dešimtį kart didesnis už Susivienyājimo; Mahanoy'aus parapija turējo įkūrusi pirmajā Amerikas lietuvīškā mokyklā; abiejuose miesteliuose buvo jau kelios dešimtys įsigyvenusių ir prasisiekusių vertelgų. Paukščio pasididžiavimai, kuriais jis imponuodavo dar pirmųjų išėivystēs metų skurdo nepergalėjusiems Plymouth'o lietuviams, čia iššaukē vien pašėpiančią šypseną. Jo provokuojančios kalbos seime buvo nei aliejus ant ugnies užpiltas.

“Uždarius pirm laiko seimo sesiją, ir pats J. Paukštis susiprato negalėsiąs išlaikyt savo išdidaus tono, tad, kaip “Susiv. Liet. Am. Istorijos” autorius teisingai patėmijo (p. 61), nematė reikalo grįžti į seimo sesijas, kur reikėtų akis svilinti.* Su savo broliu Silvestru, tebeglobojančiu organizacijos išdą ir savo klebonu kun. A. Burba, dar tebežiūrėjusiu į viską “Wien. Liet.” leidėjo akimis, J. Paukštis patraukia į gelžkelio stotį ir, susėdę “vienan vagonan” su abiem Hazleton'o atstovais, jie užbaigia seimą, namon važiuodami.

“Viena klaida kitą iššaukia: namon sugrižus, paleidžiama per ‘Wien. Liet.’ skiltis visą upelį išniekinimų savo oponentų, išniekinimų, kuriuose daugiaus perdėjimo, nei teisybės.

“Citavęs čia ‘Susivienijimo Amerikos Lietuvių Istorijos’ autoriaus kelis žodžius, vardan teisybės jaučiu savo pareiga apginti kun. A. Burbą nuo to rašytojo neteisingų įtarimų, būk ‘Vienybės Lietuvnikų’ redaktoriaus Andžiulaičio paleistas teisingų ir neteisingų, net šlykščiausių įtarimų upelis kun. Burbos darbas. Šis kunigas po Mahanoy'aus seimui ant karštųjų parašė asmeniniais priekaištais pamargintą straipsnį “Lietuvystės ir Katalikystės reikaluose” ('90 “V. L., N42) ... Kun. Burba nekartą paskiaus gailėjosi, kad tąjį raštą ant greitųjų parašęs ir nepataišęs padavęs Andžiulaičiui, kuris tuojaus aną į svietą paleido.”

Baigsiu pasakojimą apie 1890 metų vaidus pakartojimu žodžių iš “Amerikos Liet. Profesionalai ir Kronika” (t. I, p. 21-22), kurie atkreipia dėmę, jog jau nuo 1888 metų seimo daug nepasitenkinimo buvę J. Paukščiu ir jo laikraščiu:

“Mahanoy'iškiai daug bumbėjo, kad seimo sekretorius Juozas Paukštys po suvažiavimui garsindamas protokolą per savo laikraštį ‘Wienibę Lietuvnikų’ (1888 m.) ‘pririšęs visokių bereikalingų savo pasakučių ir kandžiojimų.’

“Mahanoy'iškiai-šenadoriškiei buvo nepatenkinti ir bereikalingu garsinimu ‘Związek Narodowy Polski.’ še-

---

*Kad Paukštis su savo “gazieta” daugeliui buvo labai įkirėjęs, liūdią ir '86 m. “L. Balso” rašytojas (p. 125-126).

nadorio ir Mahanojaus kunigai (Lenarkevičius ir Abromaitis) nemalonia akia žiūrėjo į 'Związek Narodowy Polski'—lenkų anti-klerikalų organizaciją... Paukščio įspraudimas Mahanoy'aus protokole žodžių: 'Susivienijimas Lietuviškas ir Związek Narodowy Polski yra geri, ba jame talpinasi katalikai ir kunigai,' mahanoy'iečiams atrodė vien nevykusių prisigerinimu Paukščio švogeriui, Wilkes-Barre'ų Černikui, uoliam 'Związek Narodowy Polski' šului...

"Daugiausiai bet neužsiganėdinimo sukėlė Mahanoy'ui ir šenadory trečiasis 'Susiv-mo' registracijos akto (charter'io) paragrafas, skelbiąs, kad 'organizacijos (Susiv-mo) reikalai būsią tvarkomi iš Plymouth'o miestelio—the business of said Corporation is to be transacted in the borough of Plymouth, Luzerne County, Pennsylvania.' 'Tai Paukščių gudriai sugalvotas planas nepaleisti "Susivienijimo" iš savo globos,'—kalbėjo visi Schuylkill'o apskričio žymesnieji biznieriai ir D. Bačkausko 'Saulės' raštuose daug teisybės matė.

"To negana. Hazleton'o suvažiavime (1889 m. lapkričio 5 dienoj) besiginčijant už pakeitimą organizacijos vardo—'Lietuwiszko Susiwienimo Ameryke'" (kaip Mahanoy'aus seimas nutarė ir kaip viršaičio antspaūda rodė) į 'Susiwienimą Lietuwnikų Ameryke,' paaiškėjo, kad įregistravusieji nariai tą padarė, vien sekdami 'gazietos išduotojo' seimo sekretoriaus J. Paukščio nurodymus. Visa tai iškėlus aikštėn, 1889-ųjų metų suvažiavime taika įvyko vien užtikrinus, kad J. Paukštys neįeis centro valdybon."

Knygelėje "Lietuviai Pennsylvanijoje" plačiau paminėta, kokie sątikiai susidarė šenadorio ir apygardų (Mahanoy City) lietuvių tarpe, atsikrausčius ten 1888 metais "Lietuviškam Balsui" ir baigus ten savo dienas 1889 metų pradžioje. Vaizdžiai nors labai storžieviškai tą vietos lietuvių nusistatymą aprašė tų metų "Vien. Liet." korespondentas N13:

"...tas samdininkas mozoja savo mizernam lope, ale nori akis apdumt, kad taip yra. O ne! mūs broliai ne koki mažtikiai, pažįsta maskoliškus burliokus... Dabargi, broliai libetuvninkai, atsišaukiu į jus visus,

kas nemoka tarp mūs brolių elgtis, tegul vely eina pas Taradaiką ant kokių trijų metų jo krioko pucuoť ir ganyt, tai pramoks tiek, kad galės nuėjęs pas koki farmerį tikt, ale niekadōs tarp mūs!

“Mes jo suvienyjimo nereikalaujam ir toks p. šliupas mus ne yra stone suvienyt, mes turime savo ‘Wienibė Lietuwnikų,’ kuri yra naudinga ir regularniai išaina kožną nedėlią, ne taip kaip jo staugulis šuniškas, kurio išėjo apie 16 numerių per metus, o už tuos pačius pinigų, ką ir ‘Wienibė Lietuwnikų,’ o kaip girdėjau, tai jau ‘balsas šuniškas,’ jeigu nenugaišo, tai nugaiš, ba neturėdamos ką blakės ėst, tai baigia iš bado literas lest, o kaip sules, tai bus po visam...” (J. R. L., '89 “W. L.,” N13.)

Nekultūringai kariavo “Vien. Liet.” plunksnos karžygiai prieš šliupą, bet ir šitojo “radikališkos,” anot “Mūsų Raštų Istorijos” (§115, 116) prakalbos nebuvo kultūringesnės. Šių knygų puslapiuose 238-239 paminėtas Šunskų Skribliaus raštas — “šliupo Kopėčios į Peklą” — 1888 m. “Wienibės Liet.” N23-me vaizdžiai aprašo tas prakalbas ir jų atgarsį anų dienų lietuviuose.

Nedyvai, kad suerzinti fanatiška šliupo anti-
tikybine propaganda šenadorio ir Mahanoy'aus žmonės nesidžiaugė pamatę J. Paukštį su kun. Burba einant išvien su tuomi asmeniu. Bač-
kauskas afišuodamas seime savo katalikybę ir “Saulėje” puldamas “iš vėžių iškrypusius ‘Wien. Liet.’ ponus,” manė galėsiąs paveržti iš jų hegemoniją Amerikos lietuviuose. (Slgk. “Sp. L. ir A. L. O. Suk.” p. 650-51.)

XXVIII.

XXVIII. Lietuvių Mokslo Draugija ir jos leidiniai.

1889 m. pabaigoje J. Šliupas, jau studentaudamas Baltimorėje, kunigų Rodavičiaus, vietos lenkų klebono ir A. Burbos remiamas morališkai ir medžiagiškai, įkūrė Lietuvių Mokslo Draugiją moksliskoms knygoms leisti. Apie tai rašyta 1890 m. "Vien. Liet." pirmuose numeriuose. J. Šliupas, iki tol buvęs aršiausiu J. Paukščio ir jo laikraščio priešu, kun. A. Burbos spiriamas, "del lietuvių idejos" susilaikė kerštavęs ir ėmė rašyti tam laikraščiui. 1890 m. šitoji draugija atspausdino Tilžėje "Lietuviškuosius Raštus ir Raštininkus—rašliavišką peržvalgą parengtą Lietuvos Mylėtojo" (J. Šliupo)—234 puslapių knygas. Skyriuje "Keli žodžiai apie laikraščius" autorius išrado savo buvusį prie "Liet. Balso" bendradarbį J. Andžiulaitį labiausiai užkenkusių tam laikraščiui. Tik "Varpo" redaktoriui Šernui-J. Adomaičiui prašant, išmesta nekultūringi priekaištai tam asmeniui. Pasiklauskite paties Šerno žodžių apie tą dalyką:

...pažįstu arba numanau dorišką vertę Andžiulaitio. Apie jį ir Šliupas negerai kitą kart laikė. Iš rankraščio Istorijos Lietuviškų Raštų tik ant mano prašymo Šliupas sutiko išmesti vietą, kur Andžiulaitis buvo pavadintas paleistuviu, kekšininku ir girtuokliumi, ir labiausiai užkenkęs Lietuviškam Balsui. Vienpusystę ir despotizmą Šliupo taip jau pažįstu; kiekvieną kritiką savo pažiūrų jisai visada laikė už piktą ir priešingą lietuvių. Užtatai ir mudu kitkart labai sutikdami,

paskui susipykova, ir apie mane paskui jis nepergeriau rašinėjo, pakol vėl neatrado reikalo, pradėdamas spausdinti "Lietuviškus Raštininkus." (Žr. "Sp. L. ir Am. L. Org. Suk.," p. 356.)

Apie devintos metų dešimties pabaigoje susidariusius gyvenimo sątikius plačiau galima skaičiuoti "Pennsylvanijos Lietuvių" knygoje (p. 106-108). Čia pakartosiu paties "Liet. Raštų ir Raštininkų" vėju pamuštus įtarimus, kuriais jis mėgino pateisinti savo, kaip laikraštiniuko, nepasisekimą:

„L. Balsas puolė. Ir kodėl? Nevieta čion plačiau apie tai šnekėti, ale visgi tulus dalykus negaliu neužmėnes praleisti. Kunigija keikdama atkalbinėjo svieta, idant — po kora neišrišimo iš nuodėmių — nemokėtų pinigų skolingų už raštą. „Vienybė“ Plymouth'o savo darymais ir plovėjimais, labiausiai ją girtuokliui Bačkauskui rėdant, daug blėdies darė L. Balsui, tarpe žmonių neišsitikėjimą sėdama. Tuli apšviestiesni lietuviai, dėl asabiškų laimėjimų, gramzdino rėdytoją L. Balso į purvyną. Prie to viso tikrieji draugai L. Balso buvo biedni žmonės, kurių kišenės negalėjo užlaikyti laikraštų... Kada rėdytojas L. Balso galiausiai ir savo didžiausios pagelbininkės darbe Aglės, kuri daug savo sveikatos pridėjo, siuviniais pelnydama pinigų dėl užlaikymo L. Balso, neberado tarpe parėmėjų (nėsa Aglė galop parėjo į supratimą, jog neapsimoka pasišvėsti visu kuo dėl tų, kurie tiktai skandinti ir nužudyti stengėsi), ant galo kada ir Lietuvos inteligentai nesykį ir neteisiamis smeigė į širdį rėdytojui L. Balso, kuris beveik ir savo šeimos laimę buvo pašventęs dėl lietuvių (musų pabraukta. Red.) — tada jau sukriušo po našta vargų, persekiojimų, kerštų ir keiksmų rėdytojas ir apdengtas širdies žaisdomis bei su nuspausta dvasia sviedė šalin darbą, kurį veliju, kad kiti veikėjai su didesniu karščiu ir pasišventimu galėtų dirbti! Ant galo su kruvina širdžia rėdytojas ir iš Šenadorio, kur galiausiai buvo apsigyvenęs, prasišalino, kad susitverti tykų ir ramų gyvenimą, toliau nuo parodavietės dėl lietuviškojo švieta.“

Knygoje "Spaudos Laisvės ir Amerikos Lie-

tuvių Organizuotės Sukaktuvių” (p. 652-3 ir k.) pakartota raštai iš 1890 m. “Vienybės Lietuvinkų” primena kun. A. Burbos vargus, sielvarčius, drūtinant “Lietuvių Mokslo” draugijos pamatus, praplatinant jos ir to laikraščio įtaką. Apie tą visą skaitęs anų dienų laikraščiuose Dr. V. Kudirka teisingai patėmyjo, kad tam darbui atlikti reikėję “širdies tikrai mylinčios brolius, rankų nesibijančių trūso, nenuilstančių pajėgų, ištikimo balso” ('90 “Varpas” N8).

1892 ir 1893 metais tos draugijos lėšomis pas M. Jankų Bitėnuose buvo spaudinama “Apšvieta” žurnalas. Su 14-15 numeriu tai sustojus eiti, jos vietoje ėjo jau Amerikoje savaitraštis “Nauja Gdynė.”

1893 m. “Varpas” (N1, p. 14) pakartoja pasakui “Saulę” aprašymą “Liet. Mokslo Draugijos” 22 d. lapkričio suvažiavimo (1892) Mt. Carmel'yje: buvę 6 delegatai, tarp tų Juozas Paukštis iš Plymouth'o ir kun. V. Demtskis (sk. exkunikas)... Dr. Šliupas skundėsis ant kunigų... Į išdą įplaukė iki seimui 533.88 dol., išlaidų buvę 519.96 dol. Tų pačių (1893) metų N8 (p. 128) “Varpo” redakcija rašė: “Dr. Šliupas pradėda leisti per ‘Garsą’ pašaukimą į viso svieto lietuvius, kad dėtų pinigus ant išleidimo moksliskų knygų. Galima matyti iš viso ko, kad Dr. Šliupo propaganda kaštuoja daug pinigų ir kad L. M. Draugystė pradėda tam tikslui nepritekti ištekliaus...”

Apie “Apšvietos” kryptį skaitytojas įgys gerą supratimą, perskaitęs šių knygų “priede” jos redaktoriaus credo—atsakymą “Algimanto” autoriui Dr. V. Pietariui. “Naują Gadynę,” ėjusią iš Mt. Carmel, apibūdino 1894 m. “Varpo” N4-me recenzentas Paulius—Dr. P. Matulaitis:

"... 'Nauja Gdynė,' regis, bus lietuviškas socialistiškas laikraštis... Jau įžanginiame straipsnyje... parodyta ir paaiškinta, kokių būdu išsidirbo dabartinėje draugijoje dvi atskiros luomos: kapitalistų luoma ir darbininkų-proletarų luoma... Tikėjimo klausime 'Nauja Gdynė,' matoma, eis 'Apšvietos' takais, ceremonijų su tikėjimu ir kunigais nedarys. Aitri antitikėjimiška tendencija aiškiai matyt numery antrame 'Naujos Gdynės'."

Taip proteste šenadorio lietuvių prieš rusų bašenybes Kražiuose randame štai kokius nusprendimus: a) kad lietuviai rištųsi su elementais trokštančiais regėti laisvą Maskoliją; b) kad šlandie mus katalikais pastojusius popiežius parduoda azijatiškam carizmui, be anatemų paveldija mūsų kraują lieti, mūsų turtus plėšti už keletą sidabro grašių, išmestų šv. Petru iš maskoliškos vyriausybės izdo; taipgi popiežius ir jo pranokėjai buvo ir tebėra mūsų tautos naikintojais, judošiais, plėšikais; c) Taipgi atstojame toje valandoje atvirai nuo papizmo, išrasdami jį netik paramščiu barbarysčiu, ale po draug ir judošiumi, pardavinėjančiu mūsų kūną, kraują ir turtą... Ar turi "Nauja Gdynė" ir "šenadorio lietuviai" (mano svetimženkliai—A. M.) kokius nors faktus, kad Popiežius Leonas gavęs kelis sidabro grašius nuo maskolių vyriausybės už tylėjimą Kražių istorijoje?—Jei neturi, tai tasai protestas pavirsta tik į paprastą plūdimą... Taip pat sunku tikėti, kad neva koksai dvarponis Bialozovas, kuris ant keršto pasiuntė vagis apvogti kun. Lymantą Vasiliškėje, davė 3,000 r. ant katedros, papirko vyskūpą Volončauską ir asesorius. ir užtad sūdo visai nebuvo. Ar neįtrauktas vysk. -V-as į šitą istoriją tik delto, kad jis buvo kunigas?...

"'Nauja Gdynė' nesigall nei epitetų kunigams ir šiaip žmonėms einantiems už tikėjimą. Straipsnyje 'Šis tas iš lietuvių gyvenimo Amerikoje' randame daugelį tokių epitetų: 'košernas kunigas,' ir tas 'rakalis' bus 'košernas,' lietuviška klerikališka species labai vaisinga—kasmet pagamina po keletą praskustų galvų; šventabezdžiška 'Vienybė' ir tt. Toki epitetai ir išsireiškimai, rodos, nepritiktų 'Naujai adynei,' Mokslo Draugystės organui...

"Savo pavidalu 'Nauja Gdynė' panaši į buvusį 'Lietuvišką Balsą' (kada jisai ėjo lapelio formate); tik

'Liet. Balsas' švariaus išrodė; nuo 'Naujos Gdynės' tiesiog dvokia abnegacija..." ('94 "Varpas, N4, p. 62.)

"Amerikos Lietuvių Kronikoje" (p. 200) turėjau progos pažymėti, kad "taip protestavo šliupas vien vardan maželytės savo keliolikos pasekėjų sauželės." Ant 185-199 tų knygų puslapių plačiai aprašyta Senadorio ir kitų Amerikos lietuviškų naujokynių protestai prieš rusų barbarybes Kražiuose.

"Lietuviškų Raštų ir Raštininkų" gana teisingą recenziją parašė "Varpo" bendradarbis p. P. V. to laikraščio 1894 m. N1-me (p. 10-11), kurios keletą ryškesnių sakinių pakartoju:

"Pradžioje knygos (p. 1-23) trumpai aprašyta mūsų raštenybė XVI, XVII ir XVIII amžių. Čia autorius nesurinko visos medžiagos apie mūsų raštus... jįsai, kaip pats sako, norėjo tiktai 'įleisti spindulį švieselės' į tamsią praeitį mūsų apšvietimo... Didesnė dalis, gangreit visa knyga paskirta raštams ir rašytojams XIX amžiaus (p. 23-222)... Kas norėtų arčiaus susipažinti su mūsų XIX amžiaus raštenybe, tam būtina reikalingos žinios, surinktos aprašomoje knygoje.

"Pripažinus tokį svarbumą paminėtai knygai, reikia vienok gallėtis, kad Lietuvos Mylėtojas (autoriaus slapyvardis—Red.) daugelyje vietų rašo apie literatūros darbus be jokios kritikos..."

Pakartojęs beprasmį rašymą apie A. Akelaitį, Miežinį, o ypač apie Višteliauską ir jo plepalus, recenzentas pareiškia, kad

"... autorius turėjo... nevadinti visų plepalų tyrinėjimais, jei nuo mūsų raštų reikalauja jįsai ir kokios nors vertės, kokio nors sveiko turinio.

"Apie rašytojus, kurie gyvena D. Lietuvoj ir Rusijoje," tęsia recenzentas—"autorius 'R. ir R.' pradžioje savo knygos pasižadėjo rašyti labai atsargiai, idant rusai 'iš paduotų žinių pamatę ir pažinę platintojus šviesos tarp mūsų tamseniųjų brolių neimtų jų persekioti ir naikinti'... Labai gaila, kad Lietuvos Mylėtojas savo pažadėjimus nevisus išpildo. Būtent, rašydamas apie autorių 'Anykščių šilelio' (vysk. A. Baranauską—Red.) visiškai užmiršta tą savo prisižadėjimą ir kiek tik ima-

nydamas teršia tą žmogų, išrodydamas 'biauriausias' jo puses tiems (sk. rusų žandarams—Red.), kurie norėtų iš to pasinaudoti. Straipsnyje apie tą vyrą skaitytojas dovanai jieškotų kritikos jo 'šilelio' ir apsprendimo paties rašytojaus. L. M-jas rašo tikrai apie ypatingą šito kunigo maldingumą, apie vieną jo kalbą, sakytą per pietus, kurioj jis, sodžiaus vaikelis, būk reikalavęs, kad žemaičių vyskūpas elgtųsi taip, kaip pridera tikram bajorui... Kiek čia yra teisybės ir melo, ar tikrai tas žmogus taip 'baisus,' sunku mums sužinoti; suprantamas daiktas, jog tikrai negalėjo šitų išgalių iširti nei Liet. Mylėtojas. Tai viena, o antra nuo 'Lietuvos Raštų ir Raštininkų' lietuviai galėjo laukti ne visokių niekniekių apie vieno kito žmogaus gyvenimą; be šitų biaurinių atskirų žmonių autorius turėjo būtinai apsieiti, nes to reikalavo nauda ir vertė pačių 'Raštų'."

"Negana to; Lietuvoje yra žinomu du eiluo tu rankraščių—'Kellionė į Petropilę' ir 'Senovės Lietuvos paminėjimas'; šituose rašteliuose yra užgauti keliose vietose ir rusai. Taigi autorium šitų dviejų raštelių L. M-jas pavadino kun. A. Baranauskį ir tokiu būdu visai neteisingai užsiundė ant šito žmogaus Rusijos policijos akis. Jei šituodu rašteliu ir būtų parašęs pats kun. A. B-is, tai juodu, perėjusiu per visą Lietuvą ir nepermainiusiu kelionėje savo pavidalą, dabar vargu gali būti priskaitomi prie jo darbų... Iš viso ko matyti, kad L. M-jas begyvendamas kun. B-kio namuose, įgijo ypatingą prieš jį nepaykantą ir norėdamas jam 'atkeršyti' pasinaudojo iš savo 'Rarštų ir Raštininkų.'

"Gale knygos yra nedidelis straipsnis apie mūsų laikraščius... Daugiausia gero pasakyta apie 'Liet. Balsą' ir buvusį jo redaktorių p. J.šliupą; autorius 'R. ir R.' nesigailėjo žodžių, kad tik p. šliupas išeity išaukštintas, iš visų pusių išteisintas ir apgintas..." (1894 "Varpo" N1, p. 10-11.)

* * *

Pasirodymas "Apšvietos," spausdinamos Prūsų Lietuvoje, iššaukė "Tėvyniškų Varpų" autoriaus (Dr. V. Kudirkos) du feljetonu. 1892 m. "Varpo" N8-me "Kokiu būdu dygsta ir sujra draugystės Amerikoje. Klausimas kelinių dry-

žių" ir 1893 m. N1, p. 11 "Apšvietos atsiliepi-
mas į kitus laikraščius. Atsimainymas jos nuo-
monių ir nuskriaudimas tautiečio..." Kurie no-
rite lengvai juos galite perskaityti "Vincu Ku-
dirkos Raštuose," Tėvynės Mylėtojų Draugijos
leidinyje.

Čia pakartosiu iš antrojo feljetono Dr. V. Ku-
dirkos žodžius, iš kurių paašškės anų dienų mū-
sų apšvietūnijos rūpesčiai:

"'Apšvieta,' atsisėdus ant pavartaunumo trikojo ir
sustačius į glitą lietuviškus laikraščius, gyvus ir nu-
mirusius, sako jiems šitaip: 'Viršdebesi, poniškai inte-
ligentiškasis Varpe, 'nuobažnas, dievobaimingasis Ūki-
ninke,' 'katalikiškoji, dievotėsnė už popiežių Apžvalga,'
'pelyjanti Vienybė!' jums kas kitas rūpi, o ne laimė
Lietuvos... Lietuvos laimė—tai išrišimas **darbininkų**
klausimo, o tą klausimą jūs aplenkiate iš tolo...' Tik-
tai tu, nekaltas kankintini—tarė apkabindamas 'Lietu-
viškąjį Balsą,' supratai Lietuvos laimę, del jos dirbai...
ir aš, aš (tai darydama pati sau pakšterėjo į karvo-
šių)...

Padariau šitą palyginimą klausimų visai ne delto,
idant pasityčioti iš 'klausimo darbininkų' ir ne delto
idant jį pastatyti vienoje samplotėje su 'klausimu da-
vatkų,' anaipol! Norėjau tiktai parodyti, kad taip at-
siliepti, kaip atsiliepė 'Apšvieta,' gali kiekvienas lietu-
viškas laikraštis, kuris prie dalykų lietuviystės turi pri-
kabinęs kokį atskirą, ypatingą klausimą, savo taip sa-
ant idee fixe, kurią neša aukštai iškėlęs ir teikiasi pa-
kišti kitiems, kaipo dalyką vieninteliai naudingą, išga-
ningą ir tt. Nebūčiau užsiminęs nei nuo to 'Apšvietos'
atsiliepimo, jeigu jame nebūtų aiškiai pažymėtas už-
metimas kitiems laikraščiams stoka gero velyjimo Lie-
tuvai ir despotiškas noras priversti kitus laikraščius,
idant taip visi darytų, kaip ana 'Apšvieta' daro. Kad
'Apšvieta' teiktųsi teisingai žvilgtelti ant faktų, turėtų
priverstinai prisipažinti, jogei ir kiti laikraščiai siek
tiek gero lietuviams suteikė. O jeigu taip, tai ir ki-
tiems laikraščiams rūpėjo taipgi Lietuvos laimė. Jeigu
forma tos laimės, teikiamos kitų laikraščių, ne tokia,
kaip nori 'Apšvieta,' tai jau ne jų kaltė, o greičiaus

kitoniškumo apystovų ir, kad kiti laikraščiai išsyk užsiėmė lietuvystės dalykais apskritai kalbant, užsiėmė vienyjimu lietuvių, sutvirinimu tautiško jaunimo ir tt., o ne atskiru klausimu, pav., apgynimu katalikystės arba socialistiška draugijos organizacija. Klausimas darbininkų ar lietuvystė tai ne identiški dalykai—gali būti sujungtais, bet gali būti ir atskiriam. Deltogi galima jais užsiimt be prasižengimo sykiu, jeigu apystovos kitaip neleidžia. Darbininkų klausimas tai ne 'Apšvietos' išradimas—tai klausimas viso svieto, o ne vien tik lietuvių. Kiti laikraščiai jį taipgi pažįsta..."

Kurie norite įdomų visą tą mūsų tautiško himno autoriaus raštą galite perskaityti Tėvynės Mylėtojų Draugijos leidinyje "Vincio Kudirkos Raštai." Tomas II, p. 207-210.

"Nuskriaustasis" "Varpo" sądarbininkas "bajoras Žemkalnis" to paties (1893 m. N1) "Varpo" numeryje skyriuje "Audatur et Altera pars" rašė:

"Nebijau aš pons autorė įžanginio straipsnio N2 'Apšvietos,' tamstos kandumo ir nei joksai pravardžiavimas neprivers manęs paliauti dirbus dėl naudos tėvynei..."

"Aš apsirinkau organą mūsų rašliavos 'Varpą,' nes tą laikraštį aš laikau už tikrai patrijotišką, su meile žengiantį į atgalvinimą tautos, ne šokinėjantį iš galo į pradžia, kaip daro kiti pravardžiuojanti tą garbingą laikraštį poniškai-inteligenišku. Mes platinam tėvynės meilę ir apšvietą, idant su jų pagelba pasiekti tiesas žmogystės... ir turime viltį sutversią apšviestą darbininką, kuris pats mokės pasiekti savo protingą reikalavimą. Atbulai, tamsta nori sutverti tamsų darbininką, apskurusį, duodi jam rankon peilį, su kuriuomi jis dar apsieiti nemoka ir gali patsai pasipiauti..." (p. 7).

Pasiklausykite dar keleto sakinių iš to paties Lietuvos inteligentų organo "Varpo" redakcijos pastabų apie amerikiečių lietuvių partijas ir laikraščius.

1892 m. "Varpo" N8 (p. 124) skyriuje "Žinios iš Amerikos" skaitome:

"...Amerikoje...pasidarė trys partijos: progresistai arba paprastai bedieviais vadinami, toliaus klerikalai, t. y., pasekėjai dabartinės 'Vienybės,' kuri dabar rėdoma p. A. Miluko ir trečia partija nė šiočia, nė tokia, t. y., pasekėjai Bačkausko ir jo nei šiochio nei tokio laikraščio 'Saulės.' šitą partiją galima taipgi vadinti naujalenkiška arba pusiaulenkiška, susidedanti iš paikinamų ir išvadžiojamų mažai patyrusių lietuvių Amerikoje. Bačkauskas taip prisiplakė prie lietuvių su savo 'Saule' Amerikoje, kaip Lietuvoje prisiplaka prie paikesnių ir neapsukrių lietuvių koks žydas karčiamninkas. Pikta ir gėda geram lietuviui tėvynainiui žiūrėti. Kaip toks besarmatis tamsūnas moka išnaudoti mūsų žmonelių paikumą. Juk kas ten per įtalpa tojo draiskalo, tai biau ru geram žmogui skaityti, o padori moteriškė juk tokių zaunų visai negal nei į rankas paimti. Beveik kiekviename numeryje toje "Taradaikoje" aprašinėja paleistuvingus atsitikimus ir dar šurkščiausiu būdu... Rasi tas ponas ne iš pikto noro, tiktai per savo neišmanymą tai daro, bet mes ant to negalime žiūrėti. Mums turi rūpėti visuotinas labas, o nuo tos pusės žiūrint 'Saulė' yra didei blėdinga, kaipo užgaunanti pajautimą doros ir, taip sakant, griaujanti gerus būdus tarpe žmonių, jau nekalbant apie jos naujalenkišką pakraipą, apie kurią čion nēr ką daug kalbėti..."

"'Vienybė Lietuvosninkų' dabar įstojo į grynai klerikališkąjį kelią, vienok apie jos tėvyniškumą nēr ką abejoti. Tik gaila, kad, kaip žiūri, ir ten sądarbininkų ne daug tēra. Nors 'Apšvieta,' organas progresistų ir paplėšė dalį senosios 'Vienybės' pasekėjų, tai vienok ir dabar 'Vienybė' vis pasilieka organu—išreiškėju lietuvių vystės Amerikoje." (1892 "Varpas" N9, p. 136.)

Gi 1893 metų N1-me (p. 13) rašte "Apie amerikiečius" redakcija rašo:

"Apie 'Garsą,' išeinantį Shenandoah, Pa., jau sykį buvo minėta, bet dar nebuvo minėta 'Varpe' apie 'Lietuvą,' išeinančią Chicagoje. Abudu tuodu laikraščiu iki šiol niekuomi nepadidino lietuvių literatūros... 'Saulė' didei gerisi rašliava (suprask rašyba) tųdviejų laikraščių, nes esant tokia kaip pačios 'Saulės'... Kiek girdėjome, 'Lietuvą' redaktuoja p. Grinius, Teatrališkos Draugijos direktorius, o 'Garsą' p. Astramskas po matoma įtekme p. šliupo, kurs dabar Shenandoah apsigyveno. Po d-ro šliupo įtekme pateko ir didelis katali-

kystės karžygis, 'Dievo, dangaus ir taip toliaus,' redaktorius jau senai visų geresnių lietuvių patremtosios 'Saulės,' p. D. T. Boczkowski. Dabar jis žmogus jau išmete ir iš laikraščio titulo 'Apšviesk mus Dieve'... užtinkame 'Saulėje' ir 'seno mainierio iš Gloverso' (T. Astramsko) straipsnius, kuriuose raytojas kas kartas vis drąsiau grumia kunigiją, bet dar 'nekliudina Dievo, dangaus ir taip toliaus...' (1892 "Varpo" N1, p. 13.)

KUN. A. BURBOS RAŠTAS—“LIETUVYSTĖS REIKALUOSE,” 1892 M. “VIENYBĖS LIET.” N23

Šiandien kožnas iš lietuvių, šiek tiek mylintis savo tėvynę Lietuvą ir suprantantis gerai, keno rankose ji šiandien aimanuoja ir beveik tautiškai miršta, gali dąsiprotėti, jog lietuviai, skaldydami į partijų partijas, jokių būdu nepagerins savo tėvynę nei tautiškai nei ekonomiškai. Taigi tik unitis viribus (suvienytomis spėkomis) turime gelbėti kuomi galint savo aimanuojančią po maskoliaus jungu tėvynę, atmesdami visas savo asabiškas pažvalgas ir nuomones, o aprinkdami sau tokį kelią, kuris nors ir ne taip ūmai iš po maskoliaus jungo irknuto išvaduotų tėvynę, bet vis pamažu tautišką dvasią sukeltų tarp mūsų tamsesnių brolių lietuvių, suglaudžiant juos į vieną didžią tautišką kuopą.

Aš tokio supratimo būdamas troškau, į Ameriką atvykęs, su visais lietuviais, o tuomi labiausiai su lietuviškų partijų kokios nebūk pažvalgos vadovais draugiškai sugyventi, kad tik, iš draugės dirbant, lietuviystės darbai ant tautiškos dirvos augtų ir klestėtų. Gana daug padariau, del lietuviystės labo, suveddamas į sutikmę p. Juozą Paukštį su katalikystės antagonistu p. Jonu Šliupu. Galop p. J. Paukštys paima per mano įkalbą už redaktorių “Vienybės” net p. Juozą Andžiulaitį, karštąjį garbintoją p. Šliupo idejų.

Kaip tik Baltimorėje, Md., 1889 m. gruodžio 2 d. užsidėjo “Lietuvių Mokslo Draugystė,” kurios įstatai visai nekalti (žiūrėk “Vienybės” N N 1 ir 2, 1890 m.), aš veik prie jos prisirašiau ir per visus 1890 m. mokėjau kas mėnuo po 1 dolerį, idant nors krisleliu prisidėti prie tautiško apšvietimo savo tamsesnių brolių, kurie taipgi nesigaili ant to dalyko kruvinai uždirbto cento, noriai prisirašydami prie L. M. D-ės,” kurios mieris ant popleros yra išdavinėti naudingas lietuviškoje kalboje knygas. Žinoma, uždėtojas šios draugystės yra Jonas Šliupas, kuris, išdavinėdamas savo “Lietuvišką Balsą,” nevien išjuokė tikėjimą ir krikščionybę su jos vadovais, bet ir patį Dievą, Jo šventenybę purvais ir šlamštais drabstė. Taigi katalikas iš manęs kataliko, o dar katalikiško kunigo, gal ir labai pasipiktino, kad aš prie

sąnarystės tokio žmogaus, kurį visi katalikai be skirtumo tautų baisiausiai neapkenčia, kaip betikybės platintojus, prisirašiau. Negana to, dar ir per laikraštį ("Vienybė" N N 11 ir 12, 1900 m.) gyniau, kaip man rodėsi, nekaltą L. M. Dr., užsiimančią tik žmonių švietimu ir neužgaunančią tikėjimiškų ir sąžiniškų žmogaus dalykų. Tai dariau delto, jog p. Jonas Šliupas, būdamas aplankuose pas mane ant naujų metų 1890 m., prisipažino blėgai daręs del lietuvystės labo iki anam laikui ir jau tvirtai prižadėjo, kad daugiaus tikėjimo nebekliudysiąs, o ir pats būsias kataliku. Tada buvo šneka ir apie tai, kad p. J. Šliupas parengsias "Lietuviškieji Raštai ir Raštininkai" del spaudos "L. M. Dr." kaštais, visai nekliudant tikėjimo. Kaip Dr. J. Šliupas išpildė savo žodį, galime suprasti, perskaičius su atyda šį veikalėlį arba nors mano "Rašliavišką peržvalgą" ("Vien.", N21, 1892 m.). Juk 1891 m. liepos 31 d. pribuvau su kalba net į Baltimorę, Md., savo kaštu nuveždamas ir p. J. Andžulaitį ant ypatingo susirinkimo "L. M. Dr.," kad josios sąnarius padrasinti ir sudrūtinti lietuvystės reikaluose, nors mano asaba pasidarė dideliu papiktinimu del Baltimorės katalikų. Galop ir pačiame Plymouth'e rūpinausi, kad užsidėtų "L. M. Dr." šaka, kuri ir įvyko 1 d. kovo 1891 m. Paskui jau ir kituose miestuose lietuviai pradėjo tverti "L. M. Dr." šakas. Žinia, aš iš to labai džiaugiausi, sanprotaudamas, kad pasididins jos kasa ir bus galima daug daug gelbėti tėvynę, spausdinant ir pardavinėjant lietuviškoje kalboje knygas. Teisybė, mano viltis beveik pildėsi, nes Dr. J. Šliupas (baigęs daktarystės mokslą per mano materiališką pagelbą) atsikraustė arčiaus Plymouth'o į Wilkes-Barre pirm Velykų 1891 m., po kam jis su p. J. Andziulaičiu net atliko velykinę išpažintį, parodydami, kad ir jiedu esą katalikai. Bet čia visa nelaimė ir pasidarė, kadangi po spaviednei ponai inteligental patylomis pradėjo apaštalauti savo betikybą. Už kiek laiko tuli vaikinai, "L. M. Dr." sąnariai, iš katalikų pasidarė netikėllais, pradėjo iš tikėjimo juoktiesi, škaplierius, ražančius ir šventus paveikslus niekinti, o plymouth'iskės kuopos perdėtinis (p. J. Andžulaitis) net karčiamoje pradėjo atvirai garsinti, kad nėsą Dievo, nerelkią bažnyčios, tikėjimo ir t. t. Toliaus išgirdau ir nuo kitų kunigų, kurių parapijose randasi

"L. M. Dr." kuopos, jog tuli jos sąnariai pasielgia labai nešvankiai prieš tikėjimą. Kun. Pautienius Baltimore, Md., net per pamokslą bažnyčioje buvo priverstas savo parapijonams paaiškinti antikrikščioniškus "L. M. Dr." stengimus paslaptinius. Žinia, nuo to laiko mano širdis atšalo dėl "L. M. Dr.," nes aiškiai supratau, kad svarbiausia jos vadovų užduotė yra tarp žmonių platinti betikybą ir t. t. Vienok vis dar man, kaipo lietuviui, rūpėjo, idant šią draugystę atvesti ant grynai tautiško kello, kas ir nutiko šį metą 31 d. sausio, nes Plymouth'o šaka taip savo susirinkime nutarė: "L. M. Dr. nesikiš į tikėjimiškus dalykus nei per raštus, nei sueimėse, paguododama kiekvieno žmogaus sąžinę, o jeigu kuris iš sąnarių tai nepildytų, tai po priderančio persergėjimo turi būti nuo draugystės atitolintas. Kuopos perdėtiniui (J. Andziulaičiui) tapė pavesta agitavoti, idant tas nutarimas taptų priimtas ir kitose kuopose" ("Vienybės" N5, 1892 m.). Kaip šitą nutarimą draugystės perdėtiniai išpildė, iš to tik vieno galima suprasti, jog turėjau pasirūpinti, idant p. Andziulaitis veik atsitrauktų nuo "Vienybės." Bet gal perdėtinis "L. M. Dr." Dr. J. šliupas nėra apaštalu betikybės? Tame dalyke galima aiškiai žinoti iš šiomatinio pranešimo "L. M. Dr.," perskaičius nors nuo 13 iki 22 puslapių. Dr. šliupas šį metą dar 29 sausio man rašė: "Neseniai pas mane buvo žmogus nuo rėdystės 'Freiheit'; vokiečiai mums siūlo kaštus spaudos, bile tik raštus jiems įteiksime. Juk norint, galima yra panaudoti tą prisiūlojimą dėl propagandos antikatalikiškos. O p. Andz. "Vienybės" N7 šių metų tarp įžengtinių straipsnių, teikėsi apgarsinti, kad anarchistiškoji partija rengia kokius ten raštus išduoti lietuviškoje kalboje. Ar ne vadovai "L. M. Dr." yra tais guldytojais? Iš to viso yra nesuprantamu dalyku, jog "L. M. Dr." visai nemislija atsižadėti savo betikybės propagandos. Argi mes katalikai galime šelpti tokią draugystę, kuri ant mūsų švento tikėjimo rengia bedievišką botagą? Argi mes savo pinigais turime sau botagą nuvyti ir į savo neprietelių rankas įbrukti, kad mus nešvankiai engtų? Nors didžiųjų opų nepadarys ant mūsų dūšios, bet vis skaudėjimą jausime. Argi tikrai tautiška draugystė turi užsiimti betikybės platinimu? Manding, kad ne. Tikrai lietuvių ardytojai, o savo asabiškų pažvalgų platintojai taip gali daryti.

Bet gal skaitytojas man pasakys, jog "L. M. Draustys" nariai gali priversti savo vadovus, kad jie prieš šventą tikėjimą nedirštų eiti. Vienok, jeigu jie ir tikrai tame dalyke prižadėtų, dar negalima jiems tikėti. Juk vienas iš jų, p. Andziulaitis, apimdamas "Vienybės" rėdystę ("Vien." N11, 1890 m.), apgarsino savo "tikėjimo išpažinimą," kuriame," kuriame prižadėjo eiti "ranka rankoje su krikščionišku katalikišku tikėjimu" ir net prižadėjo "gaivinti ir šildyti mūsų žmonių širdyse esantį tikėjimą." Tačiau savo prižadėjimo neišpildė, nes, kiek laiko praslinkus, pradėjo neaiškiai užpuldinėti ant to tikėjimo, kurį buvo "pasistatęs sau už pareigą" žmonių širdyse gaivinti ir šildyti. Žinia, tikėjimo užgavimas, turėjo kaip kada rasti paaiškinimu ir lietuviškose bažnyčiose. Todėl p. A. "Vienybės" N36, 1891 m., teikėsi apgarsinti lietuviškai visuomenei, jog, jeigu jūs, lietuviškieji kunigai ir jūsų davatkos, t. yra katalikai, nelsite iš draugės su apšviestūnais, t. y., su pp. Andz. ir Šl., "patys sau prapuolenę patieksite. Ergo censeo Carthaginem (idest catholicam fidem) delendam esse tai yra pasirįžome katalikystę sugriauti. Jog tuli inteligentai rūpinasi krikščionybę naikinti, gali patvirtinti sekanti p. Andz. gromata, prisiūsta man 2 d. birželio, 1892 m., kuri taip skamba: Plymouth, Pa., May 30th, 22. Kn. A. Burbai, Plymouth, Pa. Guodotinas Tamsta: Iš vakarykščio Tamstos pamokslo (!) matau, kad Tamstai vis dar kraują gadina mano 'bedievystė.' Dasi-prantu, kad ir pinigai bedievio negali būti Tamstai košerni, o Dievui mėgūs—užtai, ką tie mano bedieviški pinigai turi Tamstos kasą smardyti, tai, norėdamas Tamstą bei Tamstos Dievą nuo tokių negerumų išgelbėti, paduodu Tamstai projektą tuos pinigus, ką esmi įmokėjęs ant Tamstos bažnyčios, atgalios į mano bedievišką mašną sukimšti. Pinigams mano mašnon kelias yra toks: Jos. Andziulaitis, P. O. Box 439, Plymouth. Pa.

P. Andziulaičiui jokių pinigų negaliu sugražinti, kadangi jo pinigai, duoti ant lietuviškos bažnyčios kaip auka, ne prie manęs priklauso, bet prie visos parapijos. Aš parapijai tarnauju, už ką ji man moka mėnesinę algą, o bažnyčia irviskas priguli nuo parapijos, tačiau p. Andz., nors ir yra buvęs parapijonu, matyt,

dar ikišiol to nežino. Na, iš p. Andziulaičio gromatos nors sykį galima aiškiai pamatyti, kaip ant delno, jog tuli Amerikoje lietuviškieji inteligentai, o prieg tam dar "L. M. Dr." vadovai netiki į Dievą ir iš visko švento tyčiojasi. Todėl ir nedvyvai, kad tokie ponai visus lietuviškus kunigus pradėjo visokiais išmislais biaurioti per angliškus laikraščius ir net gąsdina Plymouth'o lietuvius, kad nunešią lietuvišką bažnyčią su dinamitu, beje: Galop pereito balandžio mėnesio p. Andz. man pačiam pasakė akivaizdoje kelių liūdininkų taip. "Tau ant to kalnelio bus karšta, karšta; man net plaukai statosi, kas tau ten bus, aš tau nedovanosiu." Po kiek laiko p. A. teikėsi p. Juozui Paukščiui dar geriaus ir aiškiaus pasakyti: "Matai, va, papierosą. Žinai ką mudu su Jonu galime padaryti. Aš tik vienas nuelsiu pas bažnyčią ir, dinamito papierosą uždegęs, mesiu į žemę ir kaip matai, tuojaus nebus bažnyčios, klebonijos ir Burbos." 3 dieną birželio (ši mėnesį) Dr. J. šliupas, vidurdienyje susitikęs Ant. Miluką mieste ant ulyčios, dabartinį "Vienybės" redaktorių, teikėsi garsiai pagąsdinti: "Tave, Burbą ir Silv. Paukštį velnias grėbs." Dvynas daiktas, jog mūsų ponai inteligentai, netikėdami nei į Dievą nei į velnią, nevien dinamitu, bet ir velniu gąsdina savo neužkenčiamas žmogystas. O per ką neužkenčia? Per tai, jog ponai inteligentai nebegali "Vienybėje" krikščionybę išjuokti ir naikinti iš priežasties tų žmogysčių.

Teisybė, ponai inteligentai, norėdami prie savęs biednesnius žmones pritraukti, nešvankiai užpuldinėja ant lietuviškų kunigų, gerai suprasdami, jog, jeigu tamsesni žmonės pamestų krikščionybę, tada ponai inteligentai su jais, kaip norės, taip padarys. Jog jų teorijos yra priešingai per juos pačius pildomos, gali patvirtinti gromata p. Jono šliupo, rašyta iš Baltimorės, Md., 1890 m. kovo 10 dieną apie Andziulaitį pas mane: "Gavau tavo gromatą. Žinojau jau, kad Kalnėnas likosi rėdytoju, nes man iš šenadorio draugai pranešė. Kalnėnas žinoma geriaus rėdys; tik tiek bėda, kad jis žmones labai suko, ir tai biednuosius, per ką iš dalies aš ant jo neturiu geros širdies; o prieg tam ir prietikyje prie

manęs Kalnėnas tankiai netelsiu pasirodė." Tai rašė draugas ant draugo, kuriuodu ir po šiai dienai širdingai ir meiliai broliauja. Argi neaiški mūsų tulų inteligentų ideja ir pasielgimai? Pas juos nėra nuodėmės turtin-gesnius nuskriausti, o jei turtingesnius negalima įgrieb-ti, tai kimba prie biednesniųjų.

Nu, argi gali žmonės tikėti tokiems inteligentams, kurie kaip kada del biznio bus ir katalikais, eis ir spaviedin, o po to visko ir vėl biauorios šventą tikėjimą ir jo vadovus? Man labaigaila, kad jie daugiau rū-pinasi žmonių širdysna įkūnyti savo pažvalgas, visai mažai paisydami ant lietuviško labo, o podraug noriai skaldydami lietuvius į partijų partijas irgi priverstinaI antkraudami visai Lietuvai ant sprando savo antikrik-ščionybę. Tie ponai net ir "Varpą" vadina netikusiu, kad jis nėra rėdomas pagal jų norą ir supratimą.

ŽVAIGŽDĒS' KNYGYNE GAUNAMOS KNYGOS

Apeigos Rymo katalikų Bažnyčios. Lenkiškai parašė kun. J. Lunkevičius. Vertė Gerutis. Antra laida, 188 pusl.	.60
Antanukas. Apysaka B. Pruso. Vertė Selimas. Antra laida. 40 pusl.	.15
Algimantas arba Lietuviai 13-ame šimtmetyje. Istoriška apysaka. Parašė Dr. V. Prietris. Penki tomai, 488 pusl.	2.50
Anima Villis. Marės Radzevičiūtės apysaka. Jono Montvilos vertimas. Antra laida, 162 pusl.	.75
Bajoro Vuošvis. Apysaka iš lietuvių gyvenimo. Parašė Jonas Kmitas. 63 pusl.	.15
Biurokratai. Apysaka iš paskutinių atsitikimų Lietuvoje. Parašė Jonas Kmitas. 79 pusl.	.25
Fabiolė arba Bažnyčia Katakumbose. Kardinolo Wiseman'o. Vertė Vytautas. 354 pusl.	1.00
Gyvačių Karalius ir kitos apysakėlės. Parašė Ksaveras Vanagėlis. 31 pusl.	.10
Iš kelionės po Europą ir Aziją. Parašė Pranaičių Julė. 380 pusl., 102 iliustracijos (paveikslai), audeklo apdarais	2.25
Skuros apdarais, pauksuotais kraštais	3.50
Iš daktaro pasakojimų. Rudens diena. Sulaukė. Parašė Šatrijos Ragana. 69 pusl.	.25
Išvakarės gret Lemano ežero. Parašė kun. M. Morauskis. Vertė Gerutis. 172 pusl.	.75
Išpažinties Istorija. Prancuziškai parašė kun. A. Guillois, vertė kun. A. M. Milukas. Antras leidimas 1916 m.	.50
Kova ties Žalgiriais. Istoriška drama keturiuose aktuose. Parašė Savasis (Dr. V. Pietaris). 31 pusl.	.25
Kunigo giminė. Parašė J. Gerutis. 68 pusl.	.20
Kaip Elziutė praleido Šv. Jono dieną. Parašė P. D. 63 pusl. ..	.20
Krasauninkas—Laižybos—Dievo žmonės. Parašė Ksaveras Vanagėlis. 28 pusl.	.10
Kun. Dr. M. Gustaičio, Du laiškų iš Kelionės	.05
Kun. Dr. M. Gustaitis.....	.5
Laisvės Metu. Apysaka iš paskutinių atsitikimų. Parašė Antanas 1908 m. 187 pusl.	.75
Laiškai iš Kelionės po Palestiną. Kaštai kun. Antano Miluko. 94 pusl.	.50

Užprašymus ir pinigus "ZVAIGŽDĒS" 3654 Richmond St.,
adresuokit: Philadelphia, Pa.

„ŽVAIGŽDĖS“ KNYGYNE GAUNAMOS KNYGOS

Lietuviškas Albumas. Dalis I. Istoriskos ir šiaip jau Lietuvos vietas. Parengė ir išleido kun. A. Milukas	75
Lietuviškas Albumas. Dalis II. ir III. Lietuvos raštininkai, žymesni vyrai ir tipai. Parengė ir išleido kun. A. Milukas	1.50
Lietuviškos Pasakos. Spaudon parengė Dr. J. Basanavičius. 262 pusl.	2.00
Mercier Kardinolo gromata apie Patrijotizmą ir Išlaikymą	.05
Moterystė ir šeimyna. Iš vokiškos kalbos vertė J. Gerutis. 41 pusl	50
Musų Socijolistai. Apysaka iš „Kudlamečio“ atsitikimų. Parašė Jonas Kmitas. 57 pusl.	15
Melagių Dėdė. Vaizdelis iš Dzukų gyvenimo. Parašė Ksaveras Vanagėlis. 27 pusl.	10
Nekaltybė. Iš vokiško vertė J. Gerutis. 89 pusl.	25
Ne Mieste Laimė. Prancuziškai parašė Pierre L'Ermite. Lietuviškai vertė Pranaičių Julė. 206 pusl.	1.00
Našlaičiai. Likimas tulso šeimynos. Vertė P. Str. 81 pusl.	15
Pasikalbėjimas Giesmininko su Lietuva. Vyskupo A. Baranausko Eilės. Kaina	05
Pasakyk Matušei, Agnieška, Ant Garlaivio. Tris Šatrijos Raganos apysakos.	15
Pradžia ir išsiplėtimas Katalikų Tikėjimo. Parašė Vyskupas M. Valančius. 235 pusl.	1.00
Paklydėliai. Kun. J. Geručio. Antras leidimas.	.10
Pikta Dvasia. Latviškai parašė Rudolfas Blaumanis. Lietuviškai vertė Ildargas. 72 pusl.	.25
Patrimpo Laiškai. Kun. Miluko leidimas 1907 m.	.60
Šventųjų Gyvenimai. Skaitymai kiekvienai metų dienai. Su paveiksiais. Spaudon parengė kun. A. Milukas. visi 4 tomai	3.50
Drutais audeklo apdarais	4.00
Skuros apdarais	5.00
Skuros apdarais, paausnotais kraštais	5.50
Šiapus ir anapus grabo. Parašė J. Gerutis. 210 pusl.	.60
Sodžionių Teologija. Parašė J. Gerutis. Gražiausja lietuviška kalba šioje knygoje išdėstytas visas Katalikų Teologijos mokslas. 285 pusl.	1.00
Vaičiai Eilės. Su velionio plačia biografija ir paveikslu. 157 pusl.	.75

Užprašymus ir pinigus „ŽVAIGŽDĖ“ 3654 Richmond St. adresuokit: Philadelphia, Pa

21

ALP 2217

ŽVAIGŽDĖS' KNYGYNE GAUNAMOS KNYGOS

Susiskaldėliai. Vaizdelis iš mūsų sodiečių gyvenimo.	Larch.	
J. Gerutis. 62 psl.		.20
Valdimierius. Apysaka. 47 psl.		.10
Pergyventos Valandos (Karvojaus Laiškai). Parašė K. A. K.		140 psl. .... .60
Jonukas Karklynas eina Lietuvos pažintų. Parašė Prietelis.		47 psl. .... .20
Socialistai Kas jie? — Iškur atsirado? — Ko nori? Parašė Dr. A. Civinskas.		124 psl. .... .15
Gera Išpažintis Verta šv. Komunija. Kun. P. Saurusaičio.		psl. 68 .... .10
Satrijos Raganos, Saulei nusileidžiant, Iš mūsų karionės. Kalėdų Vakaras.		62 psl. .... .15
„Aušros“ 40 Metų Sukaktuvėse. 1883 — 1923. (Perspaudinta iš 1923 m. Gruodžio Mėnesio „Žvaigždės“).		261 psl. 2.00
Lietuvių Tautos Istorija ir Dabartiniai Siekiniai Tautišku Atžvilgiu. Parašė kun. Antanas Jusaitis.		112 psl. .... .75
„Žvaigždės“ 1922 metų kompletas		\$2.50
„Žvaigždės“ 1921 „ „		2.50
„Žvaigždės“ 1920 „ „		3.00
„Žvaigždės“ 1919 „ „		3.00
„Žvaigždės“ 1918 „ „		3.00
„Žv.“ 1917 „ „		3.00
„Žv.“ 1916 „ „		3.00
„Žv.“ 1915 „ „		3.00
„Dirvos Žinyno“ kompletai		3.00

1
9
3
9

Keliolikos metų „Žvaigždės“ kompletai \$5 kiekvienas.

Užprašymus ir pinigų „ŽVAIGŽDĖ“ 3654 Richmond St.,
adresuokit: Philadelphia, Pa.

92. 199393